

SUOMALAISEN VIULUPEDAGOGIIKAN MUUTOSHAASTEET

Pro gradu -työ
Jyväskylän yliopisto
Musiikkitieteen laitos
Musiikkikasvatus
Kevät 2002
Katri Nevatalo

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta
HUMANISTINEN

Laitos
Musiikkitieteen laitos

Tekijä
Katri Johanna Nevatalo

Työn nimi
SUOMALAISEN VIULUPEDAGOGIIKAN MUUTOSHAASTEET

Oppiaine
Musiikkikasvatus

Työn laji
Pro gradu -työ

Aika
Kevät 2002

Sivumäärä
61 + liite

Tiivistelmä – Abstract

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla suomalaista viulupedagogiikkaa toimintaympäristössään. Musiikkiopistojen piirissä tapahtuva viulunsoiton opetus on perinteistä ja arvostettua, mutta musiikkikulttuurissa tapahtuvat muutokset tuovat tarpeen uudistaa viulupedagogiikkaa. Ammattilaisuuteen tähtäävä opetus kurssitutkintoineen ei nykytilanteessa vastaa aina harrastajan tarpeita. Kurssitutkinto-ohjelmiston ja itse tutkintotilanteen uudistaminen harrastajan kannalta mielekkääksi ovat haasteita suomalaiselle viulupedagogiikalle.

Tutkimukseen liittyy kysely, joka suoritettiin kevään ja syksyn 2001 aikana. Kyselyyn vastasi 54 viulunsoitonopettajaa ympäri Suomen. Kyselyn perusteella valittiin sisällönanalyysiin viisi käytetyintä viulukouluu, joita analysoimalla pyrittiin selvittämään alkeisopetuksen ohjelmiston tilaa sekä tutkimaan oppimateriaalin sisältöä monipuolisen musiikkimateriaalin kannalta.

Viuluohjelmisto on vakiintunut lähes ainoastaan klassista musiikkia sisältäväksi. Muiden musiikinlajien huomioiminen opetuksessa olisi luontevaa, sillä viulu on tunnettu ja käytetty soitin lukuisissa musiikkikulttuureissa ympäri maailmaa. Monipuolisen musiikin käyttö alkeisopetuksesta lähtien toisi oppilaille vaihtoehtoja klassisen musiikin rinnalle sekä kykyä omaksua monia musiikkityylejä myöhemminkin.

Tutkimus osoitti viulupedagogiikan uudistamisen olevan tarpeellista. Tutkintojärjestelmän asema on kyselyyn vastanneiden viulunsoitonopettajien mielestä vakaa. Kuitenkin toivotaan kurssitutkinnon muuttuvan enemmän vaihtoehtoja sisältäväksi, eläväksi musiikkiesitykseksi. Viulunsoitonopettajat olivat pääsääntöisesti kiinnostuneita eri musiikinlajeista koostuvan, monipuolisen musiikkimateriaalin käytöstä alkeisopetuksessa.

Asiasanat

Viulupedagogiikka, viulukoulu, kurssitutkinto, sisällönanalyysi

Säilytyspaikka

Jyväskylän yliopisto, Musiikkitieteen laitos

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	3
	1.1 Johdatus aiheeseen	3
	1.2 Tutkimuksen aihe ja tarkoitus	4
	1.3 Tutkimusmenetelmä	7
	1.4 Aikaisempaa kirjallisuutta	7
2	VIULUPEDAGOGIIKKA MUSIIKKIKULTTUURIN MUUTOKSESSA	11
	2.1 Viulunsoiton alkeispedagogiikka	12
	2.2 Harrastamisen tavoitteita – ammattilaiseksi vai harrastelijaksi?	12
	2.3 Muusikon ammattikuvan muuttuminen	15
	2.4 Monipuolisen musiikin käyttö	16
	2.5 Kurssitutkintokäytännöt	17
3	SISÄLLÖNANALYYSI	21
	3.1 Iloinen Viuluniekka 1	22
	3.2 Viulutaituri 1	24
	3.3 Suzuki Violin School 1	25
	3.4 Viuluaapinen	28
	3.5 Viuluvelho	29
4	KYSELYTUTKIMUS	31
	4.1 Kyselylomake	31
	4.2 Tietoja vastaajista	31
	4.3 Vastaajien asuinpaikka ja toimipaikka	32
	4.4 Tietoja alkeisoppilaista	33
	4.5 Alkeisviulukoulut	34
	4.6 Omat sovitukset ja nuottikopiot	36
	4.7 Kiinnostus nuottimateriaalia kohtaan	37
	4.7.1 Suomalainen kansanmusiikki	38
	4.7.2 Monikulttuurinen musiikki	39
	4.7.3 Kevyt musiikki	40
	4.7.4 Vanha musiikki	41
	4.8 Nykyinen tutkintojärjestelmä	42
	4.9 Tutkintovaatimukset	45

5	TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELUA	48
5.1	Tutkimuksen luotettavuudesta	48
5.2	Soitonharrastamisen tavoitteita	49
5.3	Alkeisopetuksen viulukoulut	51
5.4	Klassista vai uusia tuulia?	51
5.5	Kurssitutkintojen asema	54
6	PÄÄTÄNTÖ	56
	LÄHTEET	59
	PAINAMATTOMAT LÄHTEET	61
	LIITE	62

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

Suomalainen viulupedagogiikka on arvostetussa asemassa niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Maailmanlaajuisesti tunnetussa ja merkittävässä Sibelius-viulukilpailussa on kerta toisensa jälkeen mukana suomalaisia viulisteja, finaali paikan saavuttaen. Kymmenet suomalaiset orkesterit työllistävät ammattitaitoisia viulisteja. Tavoitteellinen viulunsoiton harrastaminen musiikkioppilaitosjärjestelmän piirissä antaa varman pohjan ammattiuralle suuntautuvalla soittajalle.

Asiat näyttäisivät olevan hyvin: viulunsoitto on suosittu harrastus ja suomalainen viulupedagogiikka ansioitunutta. Institutionaalisen opetuksen sisällä tapahtuva harrastaminen on tavoitteellista ja Suomessa jo perinteistä, mutta musiikkikulttuurissa ja harrastustoiminnassa tapahtuneet uudet tuulet tuovat paineita viulunsoiton tutkintojärjestelmän ja -vaatimusten uudelleenarviointiin. Ammattiin tähtäävä ja kurssitutkintoja painottava, sääntöjen alainen ohjelmisto etydeineen ja asteikkoineen voi osalle oppilaista olla puuduttavaa ja viedä soittamisesta ilon. Vain murto-osa laajasta harrastajajoukosta päätyy ammattiuralle: eikö soitonopetus voisi edetä myös harrastajien ehdoilla?

Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana musiikkikulttuurit maailmalla ovat olleet murroksessa. Pelkästään media kaikessa monimuotoisuudessaan tv:n, radion, lehtien ja internetin välityksellä on tuonut eteemme musiikkia kaikista maanosista ja aiemmin meille vieraista kulttuureista. Arkinen elämämme täällä Suomessa on tänäpäivänä kansainvälistä ja monikulttuurista. Tavallisessa päiväkodin ryhmässä tai koululuokassa voi olla lapsia monista eri kulttuureista. Mikseivät taideaineet, musiikki ja viulupedagogiikka voisi olla myös oikea väylä kulttuurienväliselle kasvatukselle? Rikas, monikulttuurinen musiikkiperinne on vielä koskematon alue maamme viulupedagogisessa ohjelmistossa.

Musiikkiopistojen opetuksen vapauttamisesta on ollut keskustelua viime vuosina. Vuodesta 1995 musiikkiopistot ovat saaneet tehdä omat opetussuunnitelmansa ja laajentaa klassisen opetuksen painopistettä myös muiden musiikkityylien huomioimiseen (Lempinen 2000, 40). Esimerkiksi rytmimusiikin opetusta annetaan yhä useammassa oppilaitoksessa, tosin alueelliset erot ovat jyrkkiä (Kainulainen 2002, 25-26). Musiikkiopistojen tärkeimpänä tehtävänä pidetään silti klassisen musiikin opetuksen antamista. Musiikkiopistojen uusia opetussuunnitelmia ollaan parhaillaan työstämässä, ja uudistamisen suunta on selvillä: yhteissoittoa ja esiintymistä tullaan painottamaan, ja pitkään käytännöstä irrallaan olleita teoria-aineita yhdistämään käytännön soittoon (Kuusisaari, 2002, 5). Tutkintojen merkityksen soisi lieventyvän ja viulupedagogiikan kentän laajentuvan klassisesta niin kansanmusiikkiin kuin muihinkin musiikintyyliin. Pianisteilla vapaa säestys on jo tullut osaksi perusopetusta, viulisteilla ei tätä mahdollisuutta ole. Miksei myös viulisteille voisi tarjota jotain luovuutta kehittävää, virikkeitä antavaa ja improvisaatioon liitettävää musiikkia? Monet musiikinlajit, johon viulukin olennaisesti sopii ja kuuluu, esimerkiksi vanha musiikki, jazz, ja monikulttuurinen musiikki, tarjoavat ehtymättömän aarreaitan luovuuden poluille.

1.2 Tutkimuksen aihe ja tarkoitus

Kiinnostukseni viulupedagogista tutkimusta kohtaan heräsi musiikkikasvatuksen opintojen kuluessa. “Kansanmusiikin soitto” –kurssille me opiskelijat otimme mukaan omat

soittimemme. Koska kurssilla oli eri soittimien taitajia, kokoonpanoista tuli mielenkiintoisia ja hauskojakin. Kurssin aikana soitin viululla niin balkanilaisia kansanlauluja, bluegrassia, irlantilaista ja suomalaista kansanmusiikkia kuin saamelaisia joikujakin. Kokemus avasi silmät, sillä olinhan soittanut siihen asti pelkästään klassista musiikkia. Soittimeenkin tutustui uudella tavalla, koska viuluhan sopii ja kuuluu hyvin monenlaisiin musiikin tyyleihin. Viulukirjallisuutemme tarjoaa valitettavan vähän muuta kuin länsimaista taidemusiikkia, vaikka viulu on olennainen osa esimerkiksi arabialaista ja intialaista taidemusiikkia, puhumattakaan eri kulttuurien kansanmusiikista tai vaikkapa jazzista. Ominaisuuksiltaan nämä musiikkityylit voivat paljonkin poiketa siitä mihin olemme tottuneet nuotteja kunnioittavassa musiikkitraditiossamme. Esimerkiksi improvisointi, koristelu ja sääntöjen rikkominen ovat yhteisiä näille musiikkityyleille.

Halusinkin lähteä tutkimaan viulupedagogisen ohjelmiston kenttää ruohonjuuritasolta, sieltä missä tilanteessa viuluopettaja on valitessaan aloittavalle soittajalle ensimmäistä viulukouluu. Mikä on todellisuus viulukouluvalikoiman suhteen, onko opettajalla varaa mistä valita? Kiinnostaako opettajaa esimerkiksi monikulttuurinen musiikki materiaalina alkeisoppilaalle ja jos kiinnostaa, antavatko nykyiset käytössä olevat viulukoulut eväitä monikulttuurisen musiikin käyttämiseen opetuksessa? Jos nykyiseen viulupedagogiikkaan saataisiin mukaan uutta materiaalia, olisi opettaja avainasemassa edistämässä sen käyttöönottoa. Pienen oppilaan soiton alkutaipaleella opettaja on merkittävä tekijä. Opettaja valitsee viulukoulun, usein soittimen, jopa oppilaansa. Opettaja valitsee mitä kappaleita soittotunnilla soitetaan ja kotona harjoitellaan.

Tutkimusta aloittaessani oletin, ettei viulunsoiton alkeisohjelmistosta juurikaan löydy kovin monipuolisia musiikinlajeja ja -tyylejä. Luonnollista on, että pienten lasten oppimateriaali koostuu heille tutusta materiaalista, lastenlauluista ja kansanlauluista. On selvää, ettei esimerkiksi jazzin, tai vaikkapa irlantilaisen kansanmusiikin tarvitse edes kuulua pienen oppilaan alkuaskeleille. Olennaisempaa onkin aiheeseen johdattaminen ja tottuminen alusta asti, jolloin siitä tulee luontevaa. Improvisointi ei käy käden käänteessä ellei aihe ole jollakin tavalla tuttua ja kyseinen toiminta luontevaa. Niinpä halusinkin

tutkia, onko nykyisin käytössä olevassa viuluohjelmistossa valmiina aineksia, jotka auttavat ja kannustavat luovan soittamisen pariin? Luovalla soittamisella tarkoitan tässä musiikin muuntelua, itse keksimistä, säveltämistä, improvisointia eli toimintaa, mitä ilman monet musiikkikulttuurit olisivat kuolleet sukupuuttoon.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada kuva suomalaisen viulupedagogiikan alkeisviulukoulujen nykytilanteesta. Luvussa 2 käydään läpi musiikkikulttuurimme tilaa ja tulevaisuuden näkymiä, koska on tärkeää kuvailla viulupedagogiikkaa myös toimintaympäristössään.

Tutkimuksen pääpaino on viulunsoitonopettajille suunnatussa kyselyssä, jota käsittelemme luvusta 3 alkaen. Tarkoituksena on valottaa, mitä on alkeisoppilaiden parissa työskentelevän viuluopettajan opetusmateriaali. Kyselyssä selvitettiin muun muassa mitä viulukoulua opettaja käyttää, onko hän tyytyväinen viulukoulujen tarjontaan, sekä olisiko hän kiinnostunut alkeisoppilaille suunnatusta ohjelmistosta, joka sisältäisi perinteisestä ohjelmistosta poikkeavia musiikinlajeja. Lisäksi kyselyssä selvitettiin opettajan suhdetta viulututkintoihin. Kyselyyn vastaajat saivat vapaasti ilmaista mielipiteitään, ja moni kirjoitti laajaltikin tutkintojärjestelmästä ja siihen liittyvistä käytännöistä.

Kyselytutkimuksen tuloksista oletin saavani paitsi tietoa alkeisohjelmiston tilasta myös vihjeitä viuluopettajien soitonopetuskäytännöistä. Oletin tutkimukseen liittyvän kyselyn avulla saavani viitteitä siitä, ovatko viulunsoitonopettajat uudistushaluisia vai pikemminkin traditiossa pitäytyviä. Tulokset saattaisivat kertoa, olisiko viulupedagogisen ohjelmiston uudistaminen edes mahdollista tulevaisuudessa. Tutkimus saattaisi valottaa, kaivataanko viuluohjelmiston uudistamista vai ei. Tai kenties tutkimustulokset paljastaisivat asennekasvatuksen ja pedagogisen materiaalin tarpeen viulunsoiton tutkintouudistuksen ja musiikkiopistojen opetussuunnitelmauudistuksen kynnyksellä.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksen perustana olevan kyselyn tein kevään ja syksyn aikana vuonna 2001. Otin yhteyttä eri puolilla Suomea sijaitseviin musiikkiopistoihin ja toimitin kyselylomakkeet joko itse viemällä tai postitse. Viuluopettajat saivat kyselyt toimipaikkansa kanslian kautta tai suoraan kotiin. Kyselylomakkeita toimitin viuluopettajille yhteensä 85 kappaletta, joista sain postitse takaisin 54. Vastausprosentiksi tuli 63,5%. Kyselyn aihe ilmeisesti koettiin tärkeäksi, koska postikyselyn vastausprosentti voi helposti jäädä alemmaksi.

Kyselyn perusteella valitsin sisällönanalyysiin viisi viulukouluja, joita tutkimalla pyrin kartoittamaan tämänhetkisen viulunsoiton opetusmateriaalin tilaa. Kuvailevan analyysin avulla etsin alkeisviulukouluista viitteitä eri musiikinlajien, erityisesti improvisoivia aineksia sisältävien musiikkien opettamiseen.

Tämän tutkimuksen muina tärkeinä tiedonhankintamenetelminä voidaan pitää havaintoja, joita on tehty ympärilläolevasta musiikkikulttuurista ja sen muutoksista. Omat kokemukseni musiikkikasvatuksen opiskelijana ja soitonopettajana, sekä kiinnostukseni musiikkikulttuurin eri ilmiöitä kohtaan, esimerkiksi alan lehtiä seuraamalla, ovat osaltaan vaikuttaneet tämän tutkimuksen muotoutumiseen.

1.4 Aikaisempaa kirjallisuutta

Sini Louhivuori on tutkinut viulopedagogiikan historiallisia kehityslinjoja vuonna 1998 ilmestyneessä väitöskirjassaan "Viulopedagogiikan vaiheet". Louhivuoren teoksen alaotsikko "Musiikkiesteettisen ajattelun heijastuminen viulunsoitonopetukseen 1750-luvulta 1970-luvulle" johdattaa tutkimuksen pääajatuksen viulopedagogiikan ja musiikkikulttuurin suhteesta. Viulopedagogiikka ei Louhivuoren tutkimuksen mukaan ole musiikkikulttuurista erillinen saareke, vaan osa sitä ympäröivää musiikkikulttuuria ja siten aikansa musiikkiesteettisen maun vaikutuksen alainen. Louhivuori tutkimukseen sisältyvä

viulukoulujen sisällönanalyysi on perusteellinen läpileikkaus tutkittavan ajanjakson viulopedagogiseen materiaaliin. Louhivuoren teos on lähteistä eniten vaikuttanut oman tutkimukseni muotoutumiseen.

Pianonsoiton motivaatioita on tutkinut Erja Kosonen (2001) teoksessaan "Mitä mieltä on pianonsoitossa?". Teos pohtii ajankohtaisesti musiikkikulttuurimme tilaa sekä valottaa pianonsoitonharrastajan näkökulmaa omaan soittamiseensa. Kososen tutkimus käsittelee osin samoja linjoja suomalaisen musiikkikulttuurin nykytilasta kuin oma tutkimukseni. Kososen tutkimus tuo esille musiikkioppilaitosten ammattilaistavoitteisen opetuskäytäntöjen ja oppilaiden soitonharrastamisen tavoitteiden välisen ristiriidan. Opetuskäytännöt tähtäävät ammattilaisuuteen, mutta oppilaat eivät. Kososen tutkimat, pianonsoiton monet ilmiöt ovat yleisesti soitonharrastamiseen liittyviä, ja siten myös viulunsoiton harrastamiseen liitettäviä ilmiöitä. Tutkimus nuorten, 13-15-vuotiaiden pianonsoittajien motivaatioista osoittaa, ettei ammattilaisuus ole tavoitteena soittoharrastuksessa. Kososen tutkimuksessa soittamisen ilo ja mieleinen musiikki saavat erityisen aseman motivaation antajina soitonharrastukselle (Kosonen 2001, 124). Kososen mukaan karsintaa tapahtuu jo ennen musiikkiopistoon pyrkimistä: sinne eivät edes halua hakea monet musiikkiopinnoista kiinnostuneet nykyisten opetustraditioiden vuoksi (Kosonen 2001, 134). Näin ollen musiikkiopistojen opetus kohdentuu pienelle soittajajoukolle, sellaisille, jotka haluavat opiskella nykyisten opetuskäytäntöjen mukaan (taidemusiikin opetus, tutkinnot). Kososen tutkimusjoukko koostui 14:stä pianonsoittajasta, joista 4 opiskeli musiikkiopistossa. Kososen haastattelemat nuoret edustavat mielestäni tyypillisiä musiikinharrastajia; osa on musiikkiopistossa, osa yksityisillä opettajilla, osa on lopettanut soittotunneilla käymisen. Ammattilaisuus ei suurimmalla osalla ole mielessä. Tärkeämpää on itse musiikki, ja musiikin synnyttämä ilo ja elämykset (Kosonen 2001, 135). Tutkimuksen tuloksia voidaan mielestäni soveltaa myös viulunsoiton harrastukseen: eivät suinkaan kaikki soittajat soita musiikkiopistossa ja tähtää ammattilaisuralle.

Antti Juvonen (2000) on tutkinut soitonharrastamisen problematiikkaa väitöskirjassaan "...Johnnyllakin on univormu, heimovaatteet ja -kampa... - Musiikillisen erityisorientaation polku musiikkiminän, maailmankuvan ja musiikkimaun heijastamina". Juvosen teos käsittelee musiikillisen erityisorientaation syntyä ja kehittymistä, kuten esimerkiksi sitä, miksi toinen tarttuu viuluun ja toinen sähkökitaraan? Juvosen teos on antanut itselleni arvokasta tietoa, kuten esimerkiksi taidemusiikkiorientoituneiden soitonharrastajien musiikkimausta. Voidaan olettaa, että suuri osa kyselytutkimukseeni vastanneista, musiikkioppilaitoksessa työskentelevästä viulunsoitonopettajasta kuuluu taidemusiikkiorientoituneiden ryhmään.

Ilo Saastamoisen (1990) kirjoittama ”Keiteleen oudompi nuottikirja” antaa näkökulman erilaiselle, etnomusiikkiin pohjautuvalle luovalle musiikkikasvatukselle. Länsimaisen musiikkikulttuurin käytännöt ovat torjuvia muita musiikkikulttuureja kohtaan. Ajatus siitä, että länsimainen taidemusiikki on jotenkin parempaa ja kehittyneempää kuin muut musiikkikulttuurit maailmalla, saattaa vielä tiukasti istua ihmisten käsityksissä meillä Suomessa. Asennekasvatus on siis tarpeen, jotta länsimaisen taidemusiikin traditioihin keskittyvä soitonopetus saataisiin avaamaan ovensa muillekin musiikkikulttuureille. Luovuuden löytäminen on Saastamoisen mukaan askel muutokseen. Elävässä musiikkikulttuurissa jäsenet keksivät, kehittävät, muuntelevat, improvisoivat ja tulevat näin esille myös yksilöinä jatkamassa traditiota eteenpäin.

Monikulttuurinen musiikkikasvatus on saanut Suomessa jalansijaa ja monikulttuurisen opetusmateriaalin kehittämisprojekteja on käynnissä. Patovisti ja Siljander (1998) tutkivat pro gradu -työssään kulttuurisensitiivisen musiikinopetusmateriaalin soveltuvuutta yläasteen ja lukion musiikintunneille. Tutkimustulokset antavat mielestäni viitteitä myös monikulttuurisen opetusmateriaalin käyttöön viulupedagogiikassa. Opetusmateriaalia kokeiltiin neljällä eri koululla ja sekä opettajien että oppilaiden kokemukset opetusmateriaalin käytöstä huomioitiin. Tutkimustulosten mukaan suhtautuminen vieraisiin musiikkikulttuureihin oli pääosin myönteistä. Oppilaat ja opettajat kokivat mielekkääksi vieraiden kulttuurien opiskelussa aiheen toiminnallisen käsittelemisen. (Patovisti &

Siljander 1998, 82-84.) Elämyksellisen oppimisen avulla voidaan vaikuttaa ihmisen asenteisiin, koska asenteet muokkautuvat tunteiden, eivätkä järjen kautta.

2 VIULUPEDAGOGIIKKA MUSIIKKIKULTTUURIN MUUTOKSESSA

Viulusta kuulee puhuttavan usein ”soitinten kuningattarena”. Soittimen jaloutta lisää puheet siitä, että viulu on erityisen ”vaikea” soitin (Garam 1972). Viulupedagogiikan historiassa on merkkejä siitä, että viulunsoittoa on pidetty erityislahjakkuuksien etuoikeutena (Louhivuori 1998, 118, 197). Lisää mystiikkaa viulun ympärille lisäävät tarinat mestarillisesta Paganinista, joka loihti viulustaan ennenkuulumattoman taiturillisia sävelkuvioita. Viulupedagogiikan kehitys 1900-luvulla kohti perfektionismia ja kilpailua (Louhivuori 1998, 246-247) on eittämättä asettanut viulunsoiton riman korkealle. Teknistä täydellisyyttä ylikorostetaan ja ankarasta pedagogiikasta tunnettu venäläinen koulukunta on juurtunut Suomeen. Onko viulunsoiton ammattilaisuuteen sidottu ja vahva opetusperinne estänyt viulupedagogiikkaa seuraamasta aikaansa?

Viulupedagogiikka kohtaa tänäpäivänä monia haasteita. Ammattilaisiksi suuntautuvat soittajat saavat varautua epävarmoihin työnäkymiin ja muusikoita koulutetaan liikaa (Kuusisaari 2002, 5). Moni aloittaa soitonharrastuksen ilman pääsykokeita ja karsintoja huolimatta siitä, onko hän tarpeeksi ”lahjakas” viulistiksi. Musiikkiopistoissa sisäänpyrkijöitä testataan, mutta yksityiset koulut, kansalaisopistot, sekä esimerkiksi suzukipedagogiikalla opettavat koulut eivät tee musikaalisuustestejä pyrkijöille. Harrastajien joukko on suuri, ja soiton aloittamisen ikäkin on noussut nuoriin aikuisiin ja

murrosikäisiin. Olisiko jo järkevää räätälöidä viuluopetusta harrastajille sopivaksi harrastukseksi? Viuluohjelmiston laajentaminen klassisesta monityylisempään suuntaan voisi motivoida ”vaikeassa” iässä olevaa soittajaa.

2.1 Viulunsoiton alkeispedagogiikka

Pienen lapsen tasapainoisia, rakkauden ja hoivan täyttämiä ensikuukausia ja –vuosia pidetään tärkeinä lapsen tulevan elämän henkiselle hyvinvoinnille. Myös viulupedagogiikan piirissä on ymmärretty alkeispedagogiikan merkitys, sekä kiinnitetty huomiota lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Ansioitunut viulupedagogi Leopold Auer painotti alkeisopetuksen merkitystä myöhemmille soittivuosille. Hänen mukaansa koko viulunsoiton kannalta tärkeä pohja rakennetaan alkeisopetuksen aikana (Auer 1921, 10).

Viulunsoiton varhaiskasvatukseen erikoistuneet ja Suomessa tunnetut Suzuki- ja Kodaly-Szilvay -metodit korostavat lapsen kasvattamista paitsi hyväksi muusikoksi, myös hyväksi ihmiseksi (Garam 1985, 144, 211). Oppilaiden yksilöllisyyden ja persoonallisuuden huomioonottaminen on arvostetun viulupedagogin, Ivan Galamianin viulumetodin tärkeä ajatus (Galamian 1990, 85). Musiikin avulla lapsi voi saavuttaa onnistumisen kokemuksia, ja sen myötä hänen itsetuntonsa vahvistuu (Elliott 1995, 109-120). Viulunsoiton alkeisvuodet ovat parhaimmillaan laadukkaita, oppilaan persoonallisuuden huomioonottavia sekä vailla ikäviä kokemuksia. Hyvä alkeisopettaja innostaa ja tempaa lapsen mukaansa musiikin maailmaan, ja virittää lapsen mielikuvituksen liikkeelle (Garam 2000, 258- 262).

2.2 Soitonharrastamisen tavoitteita - ammattilaiseksi vai harrastajaksi?

Soitonopettajakoulutuksessa on Suomessa perinteisesti nojattu mestari-oppipoikatraditioon (Asikainen 2000, Kosonen 2001, 134). Sama traditio vaikuttaa myös viulupedagogiikkaan ja soitonopetukseen. Tämä käy ilmi jo pelkästään selailemalla käytössä olevia viulukouluja. Niissä on tuskin ollenkaan kirjallisia ohjeita tai neuvoja,

piirroksia tai kuvia soittoasentoihin ja harjoitteluun liittyvistä kysymyksistä. Viulunsoiton itseopiskelu on lähestulkoon mahdoton tehtävä. Itseopiskeluun liittyviä oppaita ei ole , toisin kuin esimerkiksi monen muun soittimen kohdalla (piano, kitara, mandoliini, nokkahuilu). On koettu, että viulunsoitto vaatii ohjausta: viulua pidetään yleisesti vaikeana soittimena. Toimiva opettaja-oppilas-suhde on viulunsoiton harrastamisen perusta. Mestari-oppipoikatradiot saattaa osaltaan selittää alkeistason viulukoulujen vähyttäkin. Onko niin, ettei viulukouluja edes juuri tarvita kuin oheismateriaaliksi? Opettaja siirtää tietonsa ja taitonsa oppilaalle soittotuntitilanteessa sanallisesti ja mallia näyttäen.

Viulunsoiton aloittamisikä on laajentunut vanhempien oppilaiden suuntaan viime aikoina, joten viulunsoiton itseopiskeluun saattaa löytyä kiinnostusta. Perinteisesti viulunsoiton sopivana aloitusikä on pidetty noin seitsemän vuoden ikää, ja sitä puoltavat muunmuassa viulunsoiton historian suuret pedagogit Spohr, Baillot ja Flesch viulukouluissaan (Louhivuori 1998, 118,136,192). Pienten lasten opetukseen sunnatut viulunsoiton menetelmät, Suzuki- ja Kodaly-pedagogiikka (Louhivuori 1998, 53) ovat Suomessa vankan jalansijan saatuaan laskeneet viulunsoiton aloitusikää, jolloin soittoharrastus voidaan aloittaa ennen kouluikää, jopa 4-vuotiaana. Viulunsoitto on ollut mahdollista aloittaa jo varhaisella iällä pienten viulujen ja pienille lapsille sopivien opetusmetodien myötä.

Trendinä näyttää olevan myös aloitusiän myöhäistyminen: musiikkiluokkalaiset valitsevat aloittavat soittoharrastuksensa 3. luokalla, 9-vuotiaana, kuten itse aikoinani aloitin viulunsoiton. Lieneekö syynä Linda Lampeniuksen ja Vanessa Maen kaltaiset esikuvat, mutta näkyvissä on ollut uudenlaisen harrastajajoukon syntyminen erityisesti tyttöjen joukossa: viulunsoitto saatetaan aloittaa vasta esimerkiksi 15-vuotiaana. Tämän olen itse huomannut työssäni.

Viulu voi myös olla ns. sivusoitin, jolloin sen harrastamiseen ei missään vaiheessa liity ammattimaiset tavoitteet, siitäkin huolimatta että viulunsoittoon liitetään yleensä vahva ammattilaisuus. Taidemusiikin harrastamiseen mielletään tiedostettu tai tiedostamaton halu suuntautua jossain vaiheessa harrastusta ammattilaisuralle (Juvonen 2000, 39). Näin

varmasti onkin monilla institutionaalisen opetuksen piirissä opiskelevilla. Opiskelijat ovat ikäänkuin hyväksyneet ammatillisuuden osana systeemiä, ja ne jotka eivät koe itseään sopivaksi siihen muottiin, lopettavat opiskelun. Sivusoittajille ja vanhemmille viulunsoiton aloittajille on vähän vaihtoehtoja viulukouluja valitessa. Historiallisesti tarkasteltuna viulukouluja on ilmestynyt valtava määrä, ja itseopiskeluun tarkoitettuja oppikirjoja on ollut runsaasti. Viulupedagogiikan ensimmäiset viuluoppaat 1600-1700-luvuilla olivat lähinnä itseopiskeluun tarkoitettuja (Louhivuori 1998, 16). Konservatoriojärjestelmä sai aikaan ammattiin tähtäävän koulutuksen ja viulukoulujen synnyn. Viulupedagogiikka jakaantui 1800-luvun puolivälin tienoilla kahteen: toisaalla olivat ammattiin tähtäävät "mestari viulukoulut" ja toisaalla harrastelijaviulukoulut (Louhivuori 1998, 48).

1900-luvun puolivälistä lähtien alkanut viulunsoiton teknisen vaatimustason huima nousu ja pyrkimys perfektionismiin lienevät syynä siihen, että viulunsoittoa leimaa vahva ammatillisuus. Amatöörisoittajia ei ole huomioitu opetuksen eikä ohjelmiston suhteen. Amatöörisoittajat hakeutuvat yksityisiin musiikkikouluihin ja yksityisopettajille, koska siellä ei ole tutkintopakkoa. Yksityisillä markkinoilla taas ei ole resursseja järjestää opetusta kaikille sitä haluaville. Viulunsoitto valtion tukemien instituutioiden piirissä on ammatillisuuteen tähtäävää ohjelmistoinen ja tutkintoinen. Lisäksi vaaditaan tutkintojen suorittamista tietyssä iässä ja ajassa. Tämä sulkee pois musiikkioppilaitosjärjestelmästä harrastelijan, joka ei tähtää tutkintoihin.

Uutta ohjelmistoa kaivataan vanhemmille aloittajille ja sivusoittajille. Vanhoista, historiallisesti merkittävistä viulukouluista voisi ottaa mallia: ne sisältävät kokonaisvaltaisesti muun muassa soittotekniikkaan, harjoitteluun, tulkintaan ja ilmaisuun, viulun historiaa liittyvää informaatiota nuottimateriaalin lisäksi. Nuoremman ja vanhemman soittajan tueksi voisi käyttää nykyaikaisia opetusvälineitä kotiharjoitteluun, esimerkiksi ääntä ja kuvaa sisältävä cd-rom voisi olla käyttökelpoinen viulunsoiton historian tai vaikkapa vanhan musiikin ja monikulttuurisen musiikin esiintuomisessa. Vertailukohteeksi käy toisen suosituksen soittimen, pianon soittajille suunnattu opetusmateriaali. Pianisteilla on useita kotimaisia pianokouluja valittavanaan, uusi cd-

romin sisältävä nykymusiikkiin painottunut alkeisoppikirja on ilmestymässä, ja aikuisopiskelijoille löytyy oma alkeisoppikirja, Kiehtovat koskettimet (Warner/Chappel Music 2000, 7).

2.3 Muusikon ammattikuvan muuttuminen

Tämän hetken ammattimuusikon työnkuva on murroksessa. Yhä kasvava kulttuuritarjonta on tuonut monet orkesterit tilanteeseen, jossa yleisömarkkinat ovat kaventuneet. Samoin on käynyt muusikkojen työtilanteen; uusia vakansseja ei orkestereihin perusteta enää entiseen tapaan. (Häyrynen 2000, 44.) Musiikkioppilaitoksista valmistuu silti vuosittain suuri määrä muusikoita, samoin Sibelius-Akatemian solistiselta osastolta. On tultu tilanteeseen, jossa muusikkojen tarjonta ylittää kysynnän. Työnkuva ei ole enää olemista orkesterin rivimuusikkona, vaan muusikon työhön saattaa kuulua uudenlaisia tehtäviä, kuten yleisökasvatusta ja markkinointia. Työtehtävät voivat olla kyläkonserttien ja iskelmätaivaan väliltä. Muusikolta kysytään monipuolisuutta paitsi ihmisenä, myös muusikkona.

Monen orkesterin selviytymiskeinona on ollut viime vuosina erikoistuminen ja profiloituminen. Erilaisuudet nousevat positiivisesti esiin, ja parhaimmillaan voidaan puhua ilmiöistä. Persoonalliset ohjelmavalinnat tai tietyn henkilön ympärille syntyvä innovaatio tuovat esimerkillisiä toimintamalleja esiin: Lapin kamariorkesteri John Storgårdsin johtamana, Keski-Pohjanmaan kamariorkesteri ja Juha Kangas, Avanti! ja niin edelleen. Uudenlainen muusikkous vaatii soittajalta monipuolisuutta, erikoistaitoja ja kykyä soittaa monenlaisia tyyllilajeja vanhasta musiikista moderniin (Häyrynen 2000,45).

Kun uusia vakansseja ei musiikki-instituutioiden puolesta ole tarjolla, monesta muusikosta tulee ns. vapaa taiteilija. Tämä ei välttämättä tarkoita työttömyyttä, vaan sitä, että freelance-muusikoiden joukko tulee kasvamaan. Erityistaidoista on etua työn hankkimisessa, jolloin esimerkiksi vanhan musiikin tuntemus sisällytettynä monipuoliseen osaamiseen voi olla valtti työmarkkinoilla. Ideaaliksi muusikko voisi toimia tiennäyttäjänä ja uuden luoja-

jonka taidot eivät rajoittuisi soittamiseen, vaan hän olisi myös kyvykäs säveltämään ja improvisoimaan. Uhkakuviakin muusikon tulevaisuudesta on näkyvissä: rajojen rikkominen, cross-over, voi negatiivisessa mielessä tarkoittaa tuotteistettua tähtitaiteilijaa suurten yleisömarkkinoiden armoilla, iltapäivälehtien lööpeissä ja kokkiohjelmissä. Soittotaidosta tulee sivuseikka, massajulkisuus on kiinnostuneempi soittajatähden ulkonäöstä ja ihmissuhteista. (Häyrynen 2000, 45.)

Työmarkkinoiden kaventuminen ja monipuolisuuden vaatimukset tuovat paineita muusikoiden koulutuksen uudistamiseen, siten myös viulupedagogiikan kehittämiseen. Voidaan pohtia, mitä voitaisiin tehdä ja miten kannustaa monipuolisen musiikin harrastamisen ja luovan soittamisen pariin.

2.4 Monipuolisen musiikin käyttö

Musiikkioppilaitosjärjestelmän piirissä tapahtuvan opetuksen painopiste on klassisen musiikin opetuksessa. Vapautumista ja väljentymistä on musiikkiopistoille tarjottu jo vuonna 1995 annetuilla ohjeilla opetuksen perusteista (Lempinen 2000, 40). Opetushallituksen ohjeiden mukaan tutkinnot kuuluvat yhä mukaan opetukseen, tutkintojen sisältö sen sijaan voisi olla vapaasti valittua: esimerkiksi teorialutkinnon sisältö voisi olla klassisen musiikin sijasta jazzia tai kansanmusiikkia. Juurikaan jo nämä yli viisi vuotta vanhat ohjeet eivät ole opetuksen klassista painopistettä muuttaneet. Klassisen musiikin opetusta pidetään musiikkiopistojen tärkeimpänä tehtävänä tulevaisuudessakin, mutta rinnalle voisi tarjota muutakin (Lempinen 2000, 41). Viulupedagogiikan kohdalla uudet tuulet voisivat merkitä monipuolisuutta: ihanteellista olisi, jos perustietojen ja -taitojen jälkeen voisi valita itselleen mieleisiä lisätunteja vaikkapa kansanmusiikista. Kamarimusiikki voisi pitää sisällään vanhan musiikin yhtyettä, tai raja-aitoja rikkovia cross-over-bändejä monikulttuurisia ja klassisia soittimia yhdistellen. Kehittämisen mahdollisuuksia on paljon.

Profiloituminen on saanut innostusta aikaan paitsi orkesterien keskuudessa, myös joidenkin musiikkiopistojen sisällä. On jo olemassa esimerkkejä siitä, mitä yksi ihminen voi

toiminnallaan saada aikaan. Toholammista on tullut puhallinpaikkakunta sinne 70-luvulla muuttaneen Osmo Jämsän myötä (Lempinen 2000, 42). Hyvä orkesteri toimii soittajille motivaation antajana ja on kunnan ylpeyden aiheena. Pienestä kunnasta on lähtenyt eteenpäin soittajia, jotka ovat saaneet puhaltamisestaan ammatin. Vetelissä sivutoimipisteessä soitetaan pelimannimusiikkia viulunsoitonopettajan, Raila Järvelän johdolla. Järvelä on uskaltanut pikkuhiljaa tuoda värikkään pelimannimusiikin osaksi opetusta klassisen musiikin rinnalle (Lempinen 2000, 42). Järvelä on huomannut pelimannimusiikin hyväksi avuksi jousitekniikan opettamisessa, yksitoikkoisilta tuntuvat etydit voidaan korvata kiemuraisilla pelimannikappaleilla, jotka ovat lisäksi opettavaisia, myös oikeaa musiikkia. Kaustiseen liitetään vahvasti kansanmusiikki. Viulunsoitonopettaja Mauno Järvelä on jo vuosikymmeniä tehnyt ansiokasta työtä kansanmusiikkipainoiteisen viuluopetuksen saralla. Kaustislaiset Näppäri-pelimannit ja Näppäriohjelmisto tunnetaan ympäri maata. Imatralla on vahvana alueena big band -musiikki, Porin Palmgren-opistossa musiikkitekniologia ja Helsingissä vanhan musiikin opetus (Lempinen 2000, 43). Sitä mukaa kuin vanhan musiikin opettajia alkaa valmistua Helsingin Konservatoriosta, heidän soisi suuntaavan ammattitaitonsa myös muualle kuin Helsingin seudulle. Vanhan musiikin esiintuomisessa eivät periodisoittimien puute ole este innovatiiviselle opettajalle: vanhan musiikin opetusta on jo suunnitteilla pienemmille oppilaille, vaikean gamba-soittimen tilalle Helsingin Konservatorion gambaopettaja Timo Juntura on suunnittelemassa gambantapaista, helpompaa soitinta, jonka kanssa voisi aloittaa alkeistakin.

2.5 Kurssitutkintokäytännöt

Vapaa-ajan harrastaminen tapahtuu useimmiten jonkin instituution järjestämän toiminnan puitteissa, näin on myös soitonharrastuksen laita. Alunperin vapaaehtoisesta harrastuksesta tuleekin musiikkioppilaitosten piirissä hyvin pitkälti sääntöjen alaista toimintaa (Juvonen 2000, 38). Esimerkkinä tarkkojen sääntöjen alaisesta harrastamisesta on kurssitutkintojärjestelmämme (Juvonen 2000, 38): tavoitteellinen ja ammattilaisuuteen tähtäävä soittoharrastus sisältää säännölliset tutkinnot ja soittonäytteen. Soitinkohtaisissa

kurssitutkintovaatimuksissa on tarkkaan määritelty soitettavan musiikin tyyliä, etydit sekä asteikot.

Musiikkioppilaitoksen tutkintotavoitteisuudelle voidaan etsiä syitä muusikon ammatin historiasta. Asikainen (2000) on tutkinut pianonsoiton opettajaharjoittelijoiden näkemyksiä opetusnäytteestä. Hän huomasi muusikon ammatin perustuvan yhä keskiaikaiseen käsityöläisperinteeseen (Asikainen 2000). Muusikon ammatti on käsityöläisammatti, ja kouluttautuminen ammattiin perustuu mestarin ja oppipojan suhteeseen kisällinäytteeseen. Voidaan olettaa, että tutkintotavoitteisuus musiikkiopistoissa liittyy tuohon käsityöläisperinteeseen: soittajan on annettava näyte taidoistaan. Tutkintojen olemassaololle löytyy näin perusteet, mutta entäpä sitten jos opetuksen tähtäimessä painottuu juuri tutkinto ja sen suorittaminen? Asikaisen tutkimuksen mukaan "mestarien" eli ohjaavien opettajien mielestä tutkinto kuuluu välttämättä opetusharjoitteluun, kun taas opiskelijat, "kisällit" taas kokivat tutkinnon kielteisenä (Asikainen 2000, 70-72). Tuleva opetusnäyte määrää koko opetusharjoittelun toimintaa (Asikainen 2000, 70). Tutkinnon korostaminen ja opetussisällön keskittyminen tutkinnon suorittamiseen voi vaivata myös peruskurssien tasolla soittavaa oppilasta. Tutkinnon valmistaminen lohkaisee soittoajasta mittavan osan Kososen (2001, 98-99) tutkimuksen mukaan.

Viulunsoiton kurssitutkintouudistusta valmistellaan parhaillaan Suomen Musiikkioppilaitosten liitossa. Käytössä on uusien kurssitutkintovaatimusten ilmestymiseen saakka edelleen vuoden 1980 Viulunsoiton peruskurssien tutkintovaatimukset (SML 1981), jotka ulkoasultaan ja sisällöltään vaikuttavat jo vanhanaikaisilta. Kieliasultaan kurssitutkintovaatimukset sisältävät ilmaisuja, jotka sävytyvät kielteisesti, kuten esimerkiksi otsikko "Kurssitutkintoja tutkintovaatimuksia koskevia määräyksiä ja ohjeita". Harrastuksen on siis edettävä tietyssä ajassa: "Musiikkikoulun päästötodistukseen vaadittavat tutkinnot on suoritettava viimeistään sinä lukuvuonna, jolloin oppilas täyttää 16 vuotta". "Musiikkiopiston päästötutkinto on suoritettava neljän lukuvuoden kuluessa", "...musiikkikoulunopettajan tutkinto on suoritettava kolmen lukuvuoden kuluessa...", "...musiikkiopiston opettajan tutkinto tämän

jälkeen kahden vuoden kuluessa" (SML 1981). Määräykset lienee oppilaitoskohtaisesti uusittu, mutta yhteisiä, uusia ohjeita ei ole vielä olemassa.

Voimassaolevat, vuoden 1980 peruskurssien tutkintovaatimuksissa on tutkintojen suorittamiseen liittyvien määräysten lisäksi mukana ohjelmistoliite. Se on tarkoitettu opettajalle avuksi hänen valitessaan oppilaalle soitettava ohjelmistoa, viulukouluja ja muita sävellyksiä. Esimerkiksi 1/3-peruskurssin ohjelmistoliite sisältää 12 eri viulukoulun nimeä, mukana kaksi suomalaista viulukouluja: Szilvayn Viuluaapinen ja Usman Iloinen Viuluniekka 1-3. Etydikokoelmia on 10, mutta yhtään suomalaista ei ilmeisesti ollut ilmestynyt vielä liitteen painamisen aikoihin. "Sävellyksiä" -kohdassa niinkään ei suomalaisia juuri ole; 66:n sävellyksen joukossa on vain kaksi suomalaista nimeä: Ekmanin Suomalaisia kansanlauluja sekä Raution Pikku Pelimanni. Yleisesti otsikon alla lukee "Kansan -ja lastenlauluja". Tarvetta ohjelmiston uusimiseen on: uusia sävellyksiä ja vihkoja on ilmestynyt ympäri maailmaa, ja niiden saaminen suomalaisiin musiikkiliikkeisiin olisi suotavaa. Kotimaisia uutuuksia tulisi tuoda paremmin esiin, sekä kannustaa luomaan uutta. Uuden musiikin osuus on viulupedagogisessa ohjelmistossa on häviävän pieni – eikö voitaisi järjestää sävellyskilpailuja uuden pedagogisen ohjelmiston saamiseksi tai tilata säveltäjiltä sävellyksiä alkeisopetusta varten?

Kurssitutkintojen tarpeellisuudesta ja luonteesta on jo pitkään ollut keskustelua. Esiintymisjännitys, mikä ei ole harvinaista, tuskin helpottuu nykyisen kaltaisen kurssitutkintokäytännön myötä. Etydien, asteikkojen ja muun ohjeiden mukaan harjoitellun ohjelmiston esittäminen asiantuntijoista koostuvalle, kriittiselle lautakunnalle saattaa tuntua jopa pelottavalta. Kurssitutkintojen soisi kehittyvän oikealle yleisölle esitettäväksi, eläväksi ja nautittavaksi musiikilliseksi esitykseksi, jossa esiintymisjännitystä pyrittäisiin lieventämään soittajaystävälliseksi. Onneksi uudenlaista henkeä on ilmassa. Moni viulunopettaja on ilmaissut mielipiteensä kurssitutkintokäytäntöä vastaan. Kokeiluja tutkintouudistuksesta on kantautunut korviin Jyväskylän Suomalaisesta konservatoriosta: siellä peruskurssien esityskäytäntöä on muutettu siten, että kappaleet esitetään oikealle

konserttiyleisölle konsertin tai matinean yhteydessä, ja etydit ja asteikot erikseen raadille, joka todellakin voi olla vain yksijäseninen.

3 SISÄLLÖNANALYYSI

Sisällönanalyysiin valitsin viisi viulunsoiton alkeisoppikirjaa. Valitut teokset otin tarkasteltaviksi sillä perusteella, että ne ovat suorittamani kyselyn mukaan viisi käytetyintä viulukouluja Suomessa. Yksi teoksista, Viulutaituri, pääsi mukaan kyselylomakkeeseen yhdeksi vaihtoehdoksi, vaikka se ei ole varsinainen viulukoulu, vaan lähinnä oheiskirja/lisäohjelmistoa Viuluniekka-sarjaan. Viulutaituri etenee alusta loppuun pedagogisesti tuttuun tapaan helpommasta ohjelmistosta vaikeampaan, joten se täyttäneen siltäosin viulukoulun "vaatimukset". Lisäksi Viulutaituri on oiva esimerkki siitä, millainen alkeistason viulukoulu voi tällä hetkellä olla. Viulupedagogiikka nojaa vankasti mestarioppipoika-traditioon, asiat opitaan tunnilla opettajan neuvojen ja antaman mallin mukaan, ei kirjoista lukemalla. Alkeistason viulukoulut sisältävät melko vähän tai eivät lainkaan esimerkiksi soittoasentoihin, harjoitteluun tai oikean/vasemman käden tekniikkaan liittyviä ohjeita.

Viuluniekka -ja Suzukiviulukouluissa sarjaan kuuluu useampia osia. Sisällönanalyysiin otin mukaan kummastakin viulukoulusta sarjan ensimmäisen opuksen eli sen, mistä alkeissoittaja ensimmäisenä soittonsa aloittaa. Sisällönanalyysissä kuvaan suurpiirteisesti kunkin viulukoulun sisällön käyttäen sekä kvalitatiivista että kvantitatiivista tutkimusotetta.

3.1 Iloinen viuluniekka 1

Kolmeosainen, vuonna 1974 ilmestynyt Iloinen viuluniekka on Anna-Maija Usman kehittämä ja kokoama viulukoulu. Jatko- ja täydennysosina voidaan pitää 4. ja 5. osaa, joista ensimmäinen sisältää lähinnä asteikkoja ja jälkimmäinen asemanvaihtoharjoituksia. Iloinen viuluniekka etenee loogisesti alkeistasolta vaikeampiin kappaleisiin ja harjoituksiin opettaen ja neuvoen säännönmukaisesti uudet eteentulevat aiheet. Viulukoulu sisältää muutaman sivun pituisia aihekokonaisuuksia, jotta uutta asiaa keritään harjoitella ja "sulatella" eikä eteenpäin edetä liian nopeasti. Esimerkiksi Iloinen viuluniekka 1 - kirjassa aihepiiri voi olla vaikkapa "puolinuotti" tai "a-kielellä" jolloin aihepiiriin on sisällytetty parin sivun verran monia, lyhyitä puolinuottia harjoitettavia harjoituksia, tai vastaavasti a-kielellä soitettavia kappaleita.

Iloisen viuluniekkan kappaleet ovat enimmäkseen lyhyitä, mutta niitä on paljon. Nuottimateriaalin "harjoitukset" ovat usein tekijän käsialaa, muuten kappaleiden säveltäjänimet vaihtelevat sisältäen muunmuassa muutamia Händelin, Bachin, Rameaun, Mozartin kappaleita, mutta moni säveltäjänimi viittaa itäiseen naapurimaahan; Rodionov, Baklanova, Komarovski, Potolovski, Kabalevski ja monia muita. Iloisen viuluniekkan takakansi kertoo lyhyesti kyseessäolevan viulukoulun sisällöstä: "Hauskasti ja havainnollisesti kuvitettu todellinen vasta-alkajien viulukoulu, joka sisältää erinomaista neuvostoliittolaista soittomateriaalia." Erja Kososenkin esiintuoma, Kurkelan ja Tawaststjärnan mainitsema "itäinen komponentti" suomalaisessa soitonopetuksessa (Kosonen 2001, 133) näkyy esimerkiksi juuri tässä Iloisen Viuluniekkan materiaalissa. Venäläinen/Itä-eurooppalainen viulupedagogiikka on vaikuttanut paljon ja vaikuttaa edelleen omassa pedagogiikassamme. Musiikkiopistojen viroissa on Suomessa paljon ulkomaalaisia viulunsoitonopettajia, lähinnä juuri Itä-Euroopan maista ja Venäjältä. Onko osaltaan suomalaisen musiikkiopiston ammattilaisuushakuisuuteen vaikuttanut itäinen viulupedagogiikka?

Iloisesta viuluniekasta on vuoden 1974 jälkeen otettu uusintapainoksia, ja näiden myötä sisältöä on jonkin verran muuteltu. Moni saattaa käyttää vanhempia painoksia, niitä saattaa olla perheissä vanhemmilta sisaruksilta perittyinä tai niitä on lainattu kirjastosta. Sisällönanalyysin teen kuitenkin uusimmasta saatavilla olevasta, vuoden 1988 painoksesta.

Iloinen viuluniekka 1 on tekijän esipuheen mukaan suunnattu 5-9-vuotiaille vasta-alkajille. Alkuperäisestä, vuoden 1974 painosta on uudistettu niin, että uusi painos sopisi vielä paremmin alle kouluikäisten opetukseen. Esipuhe on opettajalle suunnattu lyhyt kuvaus viulukoulun sisällöstä. Esipuheen jälkeen alkaa varsinainen viulukoulu, josta lapsi aloittaa. Viuluniekka on kohdennettu lapselle niin, että alusta alkaen lapsen on tarkoitus katsoa nuottia ja soittaa nuotista. Se onnistuukin, koska nuotit ja otsikot ovat isoja ja selkeitä, ja nuottikuvaa on elävöitetty piirroksin. Teksteissä, nuoteissa ja piirroksissa käytetään mustan värin lisäksi joskus punaista, sinistä tai vihreää, jolloin nuottikuvasta tulee mukavampi katsella. Kaiken kaikkiaan tämä vajaa 30 vuotta sitten ilmestynyt viulukoulu näyttää ulkoasultaan yllättävän selkeältä ja pirteältä.

Iloinen viuluniekka 1 sisältää 50 sivua, josta varsinainen viulukoulu lapselle nimilehtien ja esipuheen jälkeen alkaa sivulta 4. Alusta puoleenväliin, sivulta 4 sivulle 27 viuluniekan sisältö on perustaitojen rakennusta. Näillä sivuilla opetellaan teoria-asioita, nuottien ja taukojen kestoja sekä kielten nimet. Ensimmäinen soittoharjoitus soittoasennon harjoittelemisen jälkeen tapahtuu näppäillen. Vasta tämän jälkeen opetellaan jousikäden pitämistä ja mukaan tulevat jousella soitettavat kappaleet. Näissä kappaleissa käytetään yhtä lailla kaikkia kieliä, mutta vain vapaita kieliä. Vasta sivulla 28, siis puolenvälin tienoilla tulevat vasemman käden sormet mukaan soittoon.

Iloinen viuluniekka 1:n nuottimateriaali käsittää lyhyitä, muutaman tahdin mittaisia harjoituksia, lastenlauluja, tuttuja kansanlauluja (Ukko Nooa, Satu meni saunaan, Tuiki tuiki tähtönen) sekä venäläisiä pikkukappaleita. Jonkin verran kappaleet tuntuvat jo vanhentuneilta. Rytmiltään kaikki vihon kappaleet ovat yksinkertaisia, koska aika-arvoista viuluniekka 1:n aikana opetellaan vain kokonuotti, puolinuotti ja neljäsosanuotti.

Nykylapset ovat tottuneet rytmikkäämpään musiikkiin, ja suosittut lastenbändit, kuten Fröbelin palikat ja Pentti Rasinkangas soittavat bändeineen melko viihteellistäkin lastenmusiikkia. Tyylien kirjavuudesta ei voida puhua. Kappaleet ovat melodioiltaan hyvin samanlaisia, yllättäviä tai joukosta poikkeavia kappaleita ei ole. Kirjassa ei erikseen ole mainintoja tai huomioita erilaisista musiikinlajeista –tai tyyleistä.

Luovaan musisoimiseen kannustetaan neljän kappaleen verran. Jokainen tällainen kappale on saanut oman sivun ja siihen tyhjiä nuottiviivoja, joihin kappale voidaan kirjoittaa. Nämä ”keksi-itse” –laulut on sijoitettu eri puolille kirjaa. Lauluille on annettu nimet, kuten esimerkiksi ”Sormisinfonia”, jossa kehoitetaan käyttämään 1.sormeaa ja pizzicatosävellyks ”Plik-plok-pluk”. Nämä sävellystehtävät ovat hyödyksi luovaan soittamiseen johdattamisessa, varsinkin jos lapsi innostuu keksimään omia kappaleita yhä lisää ja lisää. Improvisointiin sävellystehtävät eivät vielä kannusta, sillä kappaleet on tarkoitus kirjoittaa nuotille, joten muuntumisen ja uuden keksimisen mahdollisuutta ei sanottavasti jää.

3.2 Viulutaituri 1

Usman Viulutaituri osoittautui toiseksi suosituimmaksi viulukouluksi. Iloisen viuluniekkan oheismateriaaliksi suunniteltu Viulutaituri –kirja etenee alun lyhyistä, helpoista kappaleista loppua kohti vaikeutuen, viimeisen kappaleen ollessa ”Konsertino”, mikä on esimakua pidemmistä ja haasteellisimmista kappaleista, joissa on jo ripaus taiturillisuutta. Viulutaituri sisältää kappaleita peräkkäin, suomalaisin nimin ja otsikoin. Kirjassa ei ole tekstejä tai ohjeita lukuunottamatta tekijän alkusanoja. Alkusanoissa mainitaan Viulutaiturin etenevän vaivattomasti viulukoulussa opittujen asioiden kanssa samaan tahtiin. Samalla tekijä kehottaa opettajaa tutustumaan oppilaan kanssa kappaleiden tunnelmiin, esimerkiksi onko kyseessä hidas vai nopea kappale, tai iloinen vai surullinen sävelmä.

Viulutaiturin musiikkikappaleet edustavat samaa linjaa Iloisen viuluniekkan kanssa: kappaleet koostuvat lyhyistä, tekijän itsensä tekemistä lauluista, sekä venäläisestä

materiaalista ja länsimaisen taidemusiikin kappaleista. Säveltäjänimiä ovat muun muassa Lully, Schubert, Mozart, Komarovski, Baklanova, Filippenko ja Fortunatov.

Viulutaituri ei sisällä muuta materiaalia sävelmien ja säestysvihkon lisäksi. Ei voida puhua siis sävellystehtävistä tai improvisaatioon johdattamisesta, koska Viulutaituri on oheismateriaali ja ”lisäsävelmistö” Iloinen viuluniekka –viulukoululle.

3.3 Suzuki Violin School 1

Japanilaisen Shinichi Suzukin kehittämä viulumetodi on tullut tunnetuksi myös Suomessa. Suzukimenetelmää alettiin käyttämään Suomessa jo 70-luvulla ja se vakiinnutti asemansa seuraavalla vuosikymmenellä. Suzukiovetusta saa Suomessa useilla paikkakunnilla, ja suzukiviulukoulun nuottimateriaalin käyttö on yleistä muidenkin kuin varsinaisten suzukiopettajien toimesta. Suzukiviulukoulun arvioiminen nuottikirjan perusteella ei anna koko kuvaa metodista, sillä suurin osa opetettavista asioista opitaan kuulonvaraisesti sekä opettajan mallia matkien. Lapsen on tarkoitus kotona kuunnella viulukoulun sävelmistä koostuvaa äänitettä. Lapsen ei ole lainkaan tarkoitus katsoa nuottia, kaikki opetellaan kuuntelemalla ja matkimalla. Nuottivihko on tunneilla mukana olevan ja kotona harjoittelua ohjaavan vanhemman tukena.

On perusteltua, että teen viulukoulusta sisällönanalyysiä, koska korvakuuloltaoppiminen noudattelee silti nuottikirjan kappaleita ja niiden järjestystä. Uskon, että nuottikirjaa käytetään muidenkin kuin suzukiopettajien keskuudessa. Nuottikirjan käyttäminen on kokemusteni mukaan suosittua aivan normaalin tapaan nuotteja lukemalla ja soittamalla. Toisinsanoen Suzukiviulukoulun kappaleet ovat samat opetettiin sävelmät sitten korvakuulolta tai nuoteista.

Nuottimateriaali koostuu yksinomaan länsimaisesta musiikista, lasten- ja kansanlauluista sekä taidemusiikista. Kappaleet ovat ”oikeita” kappaleita siinä mielessä, että ne eivät ole

lyhyitä harjoituksia, vaan tahtimäärältäänkin useimmat 16:n tahdin mittaisia sävellyksiä. Tarkastelun alla olevan viulukoulun ensimmäisen osan ulkoasu on siisti, mutta mustavalkoinen ja vailla kuvia tai piirustuksia. Kappaleethan on suunnattu lapselle ja nuotti vanhemmille, joten tämän vuoksi nuottikirjan kiinnostavuuteen ulkoasultaan ei ole kiinnitetty huomioita. Vanhemman tueksi jokaisen kappaleen nuottien päälle sijoitetut sorminumerot voivat helpottaa nuoteista lukevaa lasta.

Vihon alussa on Suzukin listaamia ohjeita vanhemmalle ja opettajalle harjoittelusta ja soittoharrastuksesta. Samat tekstit löytyvät japaniksi, englanniksi, ranskaksi, saksaksi ja espanjaksi, mutta suomenkielistä tekstiä nuottikirja ei sisällä lainkaan. Opettajan tehtäväksi jää tekstien ja kappaleiden nimien suomentaminen oppilaalle. Alkusanojen jälkeen on parin sivun verran valokuvia havainnollistamassa soittoasentoja. Kuvat näyttävät ikiaikaisilta ja ovat peräisin luultavasti 60-luvulta. Kuvissa selitetään parilla sanalla ja kuvalla seuraavat soittoasennot: 1. valmis soittoasento, missä viulu on leuan alla ja jousi kielellä, 2. aloittelijan jousikäsi: peukalo on jousen alla, 3. lopullinen jousikäsi: peukalo omalla paikallaan, 4. sivukuva jousikädestä, 5. jousikäden kyynärvarren asento sekä 6. kuva vasemmasta kädestä soittoasennossaan.

Ensimmäiset soittoharjoitukset ja kappaleet soitetaan e- ja a-kielillä oikean jousikäden kyynärvarren asennon hallitsemiseksi. Ensimmäistä varsinaista kappaletta, Tuiki tuiki tähtöstä variaatioineen, valmistellaan huolellisesti oikean soittoasennon, rytmin ja jousenkuljetuksen aikaansaamiseksi. Yhdeksän ensimmäistä kappaletta ovat A-duurissa juuri jousikäden asennon vuoksi. Tämä osa kirjasta koostuu enimmäkseen lastenlauluista (kuten Tuiki tuiki tähtönen, Kevätsää, Sataa sataa ropisee), parista amerikkalaisesta laulusta ja Suzukin omista sävelmistä. Loput kirjan kahdeksan kappaletta koostuvat Suzukin säveltämistä kappaleista (kolme kappaletta), ja tunnetuista taidemusiikin sävellyksistä: mukana ovat Bachin kolme Menuetta, Schumannin Iloinen maamies ja Gossecin Gavotti.

Suzukiviulukoulu ei sisällä nuotinlukuharjoituksia, ei opeta musiikinteoriaa eikä liiemmin anna ohjeita viulunsoittoon liittyvistä kysymyksistä muualla kuin esipuheessa.

Suzukiviulumetodi on pääasiassa vuorovaikutusta oppilaan, vanhemman ja opettajan kesken. Viulunsoittoa koskevat kysymykset selvitetään suullisesti ja esimerkkejä näyttämällä. Viulukoulun kappaleet sopivat erinomaisesti pienelle oppilaalle kappaleiden melodioita ajatellen. Varsinkin viulukoulun alkupuolen kappaleet ovat lapsenomaisia, monet kappaleet reippaita ja vauhdikkaitakin. Vauhdikas mielikuva tulee helposti nopeasti liikkuvasta jousesta; ensimmäisistä harjoituksista alkaen käytetään lyhyttä jouta ja nopeita aika-arvoja (kuudestoistaosa- ja kahdeksasosanuotteja). Kirjan loppupuolen sävelmät sopivat mielestäni hieman vanhemman viulunsoiton aloittajan ohjelmistoksi. Kuten edellä on tullut esille, suzukiviulukoulussa ei ole mitään lapsenmielisiä piirroksia, tekstiä, kuvia tai muuta sellaista mitä pienille lapsille suunnatut viulukoulut luonnollisesti sisältävät ja jotka saattavat vanhemmasta aloittajasta, esimerkiksi 9-vuotiaasta vanhempiin soittajiin, tuntua lapsellisilta.

Soveltuuko viulukoulu luovaan soittamiseen valmentavaksi ja kannustavaksi materiaaliksi? Pelkästään nuottikirjaa käyttäen viulukoulu ei anna eväitä luovaan soittamiseen. Suzukimetodin mukaan soittava lapsi sensijaan oppii korvakuulolta soittamisen taidon, mikä on verraton apu sellaisen musiikin omaksumisessa, mistä on vain äänite saatavilla. Se, että oppilas pystyy irtautumaan nuottikuvasta, antaa mielestäni tilaa mielikuvitukselle ja luovuudelle. Toisaalta suzukiopetukseen olennaisesti kuuluva unisonosoitto ryhmätuntitilanteessa aiheuttaa samankaltaisuuden vaatimuksen: kappaleet harjoitellaan alusta asti soittamaan tietyllä tavalla oikein, ihanteena se, että kaikki soittaisivat yhtä aikaa täsmälleen samalla tavalla. Tämä ei jätä tilaa tulkinnalle ja yksilölliselle ilmaisulle, vaan vaatii sääntöjen noudattamista ja kurinalaisuutta alusta asti. Improvisaatio taas saa alkunsa sääntöjen rikkomisesta (Saastamoinen 1990, 39). Toisaalta tiedän itse suzukiopetuksessa mukana olleena, että saman ohjelmiston kertaaminen yhä uudelleen ja uudelleen on puuduttavaa ellei kekseliäisyyttä ja variointia ole mukana. Siksi suzukimenetelmän opetustradition mukaan vanhat tutut kappaleet "keksitään" uudelleen, vaikkapa aika-arvoja tai joitakin säveliä muuntelemalla, jolloin ollaan jo improvisaation polulla.

3.4 Viuluaapinen

Suomalaistuneen unkarilaisen, Géza Szilvayn kehittämä Colour strings –menetelmä tuli aikoinaan tutuksi monille suomalaisille televisiossa esitetyn Viuluviikarit musiikkimaassa -sarjan myötä. Szilvayn pedagogiikka pohjautuu pitkälti toisen unkarilaisen, musiikkipedagogin Zoltán Kodály'n ajatuksiin musiikista lapsen toisena äidinkielenä. Colour strings –metodi hyödyntää Kodály'n periaatetta näkemisen ja kuulemisen, audiovisuaalisen aistimusten vahvistamisesta värikielin. Lapsi oppii yhdistämään tietyn kielen (äänentason) tiettyyn väriin. G-kieli on vihreä, d punainen, a sininen ja e on keltainen. Lisäksi kielille on annettu lapsen maailmasta tutut nimet ja nimiä vastaavat kuvat: G on karhukieli, d on isäkieli, a on äitikieli, sekä e on lintukieli. Kuulemisen ja näkemisen yhdistämistä oppimista tehostavana tekijänä puoltaa myös menetelmän tapa aloittaa oppiminen alusta alkaen nuoteista. Isokokoiset ja värilliset nuottipiirroksiset auttavat lasta nuotinluvussa.

Viuluaapinen sisältää lapselle suunnatun nuottikirjan, sekä erillisen, opettajan ja vanhemman oppaan. Oppaassa on muutamalla lauseella neuvottu kunkin kappaleen erityiskysymyksiä, esimerkiksi kappaleiden uudet opeteltavat aihealueet sekä mihin asiaan tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Opettajan/vanhemman oppaassa on lisäksi alussa ohjeet oikean soittoasennon löytämiseksi havainnollisten valokuvien ohessa. Viuluaapistakin vaivaa jo vanhuus: kuvat ovat 70-luvulta ja opasvihkosen ulkoasu ja teksti vaikuttavat vanhanaikaisilta.

Szilvay kehitti Viuluaapista aikoinaan juuri pienille lapsille suunnatun viulumateriaalin puutteen vuoksi, ja teos onkin tekijän mukaan tarkoitettu leikkikoulu-ikäisten musiikkikasvatukseen. Lapsen nuottikirja on väriykseltään värikielten mukainen ja varsinkin alussa piirroksia on runsaasti. Myöhemmin soitettavien sävelmien mukaan tullessa piirroksiset vähenevät. Viuluaapista leimaa nuottien suuri määrä sivuilla. Pieniä kappaleita, noin kahdeksan tahdin mittaisia kansanlauluja on mahdutettu yhdelle sivulle

jopa neljä. Nuotit ovat isoja kooltaan, mutta sivut ovat sekavan näköisiä, koska nuottiviivastoja on tiheästi peräkkäin, eikä otsikoita tai nimiä ole kappaleille laitettu laisinkaan.

Pieniä kappaleita on Viuluaapisessa paljon ja eri maiden kansanlauluja on käytetty rikkaasti. Kirjan alussa on kirjainlyhenteet Viuluaapisen eri sävellysten alkuperälle, esimerkiksi "HFS Hungarian Folk Song", ja "FS French Folk Song". Eri maiden kansanlauluja on nimetty kymmenestä eri kansallisuudesta. Tarinat tai maininnat kappaleen sisällöstä tai nimistä olisivat omiaan elävöittämään soitettavaa musiikkia ja musiikillista ilmaisua.

Viuluaapinen johdattelee luovan musisoinnin maailmaan vähän, pääasiallisena tarkoituksena on nuotinluvun oppiminen perusteellisesti. Viuluaapisen nuottimateriaali on kiitettävän monikulttuurista sisältäen monien kansallisuuksien lauluperintöä.

3.5 Viuluvelho

Viuluvelho on tekijöidensä Taija Saaren ja Maija Salon mukaan viulunsoiton alkuopetukseen 5-8-vuotiaalle tarkoitettu oppi- tai oheismateriaali. Tekijöiden mukaan opetus voi tapahtua korvakuuloita, mutta materiaali käy nuotinluvun esiharjoituksestakin. Käytän myös Viuluvelho -teoksesta yhtenäistä nimitystä viulukoulu, samassa merkityksessä kuin muitakin alkeisviulukouluja. Viuluvelho on ulkoasultaan suunniteltu herättämään ja ylläpitämään lapsen mielenkiintoa oppimista kohtaan. Viuluvelhossa on tarina, jota seurataan vihon alusta loppuun. Tarina on sijoitettu juonta eteenpäin vievien runojen avulla lapsen maailmaan: Viuluvelhossa seikkailevat noita, kissa ja hiiri.

Viuluvelhossa on 36 pientä kappaletta. Kappaleita on pyritty ottamaan mukaan nykylapsille tutusta, musiikkileikkikoulussa käytettävästä laulustosta. Lisäksi mukana on tekijöiden omia sävelmiä ja harjoituksia sekä kansanlauluja Suomesta ja Unkarista. Jokaisessa kappaleessa on mukana sanat. Viuluvelho sävelmät ovat lyhyitä, tavallisesti kahdeksan

tahdin mittaisia, viisisävelisiä ja rytmiltään yksinkertaisia. Kappaleet sisältävät aika-arvoltaan enimmäkseen kahdeksas- ja neljäsosanuotteja.

Viuluvelho soveltuu hyvin pienten lasten ensimmäiseksi viulukouluksi sisältönsä ja ulkoasunsa puolesta. Viuluvelho on lisäksi melko tuore, alkeisviulukoulujen joukossa “uutuus”, eikä teoksessa mikään tunnu vanhanaikaiselta. Viuluvelho ei sisällä kehotuksia luovaan soittamiseen, rytmin tai sävelten muunteluun, ainoastaan esipuheessa mainittu korvakuulolta opettaminen antaa mahdollisuuden ohjata luovuuden lähteille.

4 KYSELYTUTKIMUS

4.1 Kyselylomake

Kyselylomake koostuu monivalintakysymyksistä, avoimista kysymyksistä, sekä näiden kahden kysymystyyppin välimuodosta. Kyselylomake pitää sisällään yhteensä 15 kysymystä, joista 4 ensimmäistä taustatietoja, iän, sukupuolen, asuinkunnan sekä kysymyksen toimipaikasta, jossa henkilö työskentelee. Vastaukset kysymyksiin 5 ja 6 sisältävät tiedon alkeisoppilaiden iästä, sekä siitä onko opettajalla ulkomaalaisia viuluoppilaita. Kysymykset nro 7-11 sisältävät kysymyksiä alkeisohjelmasta ja -materiaalista. Viimeiset kysymykset, nro 12-15 käsittelevät tutkintojärjestelmän ja -vaatimusten aihepiiriä. Näiden kysymysten kohdalla vastaajilla oli mahdollisuus lisätä kommentteja kirjoittamalla sille varattuun tilaan. Muutama vastaaja oli myös jatkanut vastausta paperin kääntöpuolelle ilman lisäkehoitusta.

4.2 Tietoja vastaajista

Kyselyyn vastanneista 54:stä viuluopettajista 44 oli naisia ja 9 miehiä. Yksi vastaajista oli jättänyt vastaamatta kyseiseen kohtaan. Tyypillinen viulunsoitonopettaja näyttää tutkimustulosten perusteella olevan 30-39-vuotias nainen. Naisvaltaisuus on tyypillistä opetuslalle, kun puhutaan alkuopetuksesta esimerkiksi lastentarhoissa ja ala-asteella.

Tämä naisvaltaisuus myös noudattelee samoja linjoja, mitä olen havainnut viulunsoiton sukupuolirooleista: enemmistö soitonharrastajista näyttää olevan tyttöjä.

TAULUKKO 1 Vastaajien sukupuoli ja ikä

Ikä	Naisia	Miehiä
Alle 30 v	10	-
30-39 v	17	5
40-50 v	11	3
Yli 50 v	6	1

4.3 Vastaajien asuinpaikka ja toimipaikka

Kysymys numero 3 sisälsi tiedustelun vastaajan asuinkunnasta. Lähetin kyselylomakkeita ympäri Suomea musiikkikouluihin ja –opistoihin, ja pystyin näin itse vaikuttamaan siihen, että tulisin mahdollisesti saamaan vastauksia tasaisesti ympäri maata. Kyselyyn vastanneiden joukossa oli niin suurien kaupunkien kuin pienien paikkakuntien viulunsoitonopettajia. Kaikkien vastaajien joukossa eteläisin asuinkunta oli Helsinki ja pohjoisin Rovaniemi. Pari vastaajaa oli jättänyt vastaamatta kysymykseen asuinkunnasta. Mielestäni ei ole tarpeellista luetella erikseen kyselyyn vastanneiden asuinkuntia jo pelkästään vastaajien anonymiteetin vuoksi.

Kysymyksessä numero 4 tiedusteltiin vastaajien toimipaikkaa. Suurin osa vastaajista, 42 vastaajaa 54:stä, työskentelee musiikkiopistossa. Musiikkiopiston opettajien suuri määrä johtuu yksinkertaisesti siitä, että kyselylomakkeita lähettäessäni muita kuin musiikkiopiston viulunsoitonopettajia oli hankala tavoittaa. Uskoakseni viulunsoittoa opetetaan silti laajalti myös yksityisissä musiikkikouluissa sekä kansalais- ja työväenopistoissa, mutta näiden opinahjojen opettajia en tavoittanut kyselylomakkeen vastaajiksi kovinkaan monta.

TAULUKKO 2 Vastaajien toimipaikat sekä prosentuaaliset osuudet yleisimmistä toimipaikoista harvinaisimpaan

Toimipaikka	% vastaajista
Musiikkiopisto	77,8 %
Yksityinen musiikkikoulu	9,3 %
Musiikkiopisto ja kansalaisopisto	5,6 %
Yksityinen musiikkiopisto	1,9 %
Yksityisoppilaita	1,9 %
Kansalaisopisto	1,9 %
Yksityinen musiikkikoulu, musiikkiopisto ja kansalaisopisto	1,9 %

4.4 Tietoja alkeisoppilaista

Kysymykset 5 ja 6 sisälsivät kysymykset alkeisoppilaiden iästä ja mahdollisista ulkomaalaisista oppilaista. Vastausten mukaan alkeisoppilaita, eli noin 0-3 vuotta soittaneita, on monenikäisiä, alle 4-vuotiaasta yli 20-vuotiaaseen. Selvästi suurin alkeisoppilaiden ryhmä on 7-8-vuotiaat, 63%:lla vastaajista oli 7-8 vuoden ikäisiä oppilaita. Niinpä suurimmalla osalla viuluoppilaista soitonharrastuksen aloittaminen ajoittuu samoihin aikoihin kuin koulun alkaminenkin. Tulokset osoittavat opettajilla olevan myös hieman vanhempia aloittajia, seitsemällä opettajalla näytti olevan alkeisoppilaita ikäryhmästä 12-14-vuotiaat. Kolmella opettajalla oli 15-19-vuotiaita alkeisoppilaita ja yhdellä opettajalla yli 20-vuotias alkeisoppilas.

TAULUKKO 3 Alkeisoppilaiden iät ja vastaajien määrät

Oppilaan ikä	Vastaajien määrä (suluissa %)
Alle 4 v	2 (3,7 %)
4-6 v	12 (22,2 %)
7-8 v	34 (63,0 %)
9-11 v	12 (22,2 %)
12-14 v	7 (12,0 %)
15-19 v	3 (5,5 %)
Yli 20 v	1 (1,9 %)

Kysymys numero 6 sisälsi kysymyksen ulkomaalaisista oppilaista. Minua kiinnosti tietää, onko tämänpäivän soitonharrastajien oppilasaines monikulttuurista samlla tavoin kuin kouluissa ja päiväkodeissa. Vastaajista 80% ilmoitti, ettei heillä ole ulkomaalaisia viuluoppilaita. Kymmenen vastaajaa, eli 18% ilmoitti opettavansa ulkomaalaista oppilasta. Yksi vastaaja ei vastannut kysymykseen.

4.5 Alkeisviulukoulut

Alkeisviulukoulujen käyttöä kysyttiin kysymyksessä numero 7. Lomakkeessa oli valmiina lueteltu muutamia viulukouluja, ja opettajia pyydettiin rastittamaan ruutu kaikkien käyttämiensä viulukoulujen kohdalle. Lisäksi jos listasta puuttui jokin viulukoulun nimi, he saivat kirjoittaa sen nimen tyhjälle riville. Eri viulukouluja osoittautui olevan käytössä 23 kappaletta, joista selvästi käytetyimmäksi nousi muutama nimi. Usman Iloinen viuluniekka oli selvästi käytetyin, 47 opettajaa 54:stä (87% vastaajista) käyttää sitä opetuksessaan. Iloisen viuluniekan lisäohjelmisto, Usman Viulutaituri oli toiseksi käytetyin koulu, 61,1% vastaajista käyttää sitä. Reilu puolet vastaajista (53,7%) käyttää Suzuki –viulukoulua. Viiden käytetyimmän viulukoulun joukossa oli lisäksi suomalainen uutuus, Viuluvelho (22,2% vastaajista mainitsi käyttävänsä), sekä Szilvayn Viuluaapinen (20,4% vastaajista).

Nämä viisi viulukoulua olivat siis suosituimmat, loput 18 eri viulukoulua saivat muutamia käyttäjiä.

Venäläisten viulukoulujen osuus on listassa suuri, kolmasosalla viulukouluista on venäläiseen kouluun viittava nimi (esimerkiksi Felinski, Grigorjan, Fortunatova). Kaiken kaikkiaan viulukoulujen joukko näyttää koostuvan iällisesti melko vanhoista julkaisuista. Käytetyin koulu, Iloinen viuluniekka, on alunperin 70-luvulta. Viuluvelho on uusimpia, vuodelta 1996. Esimerkiksi Siukosen viulukoulu on vuodelta 1963 ja Hauchardin viulukoulu vuodelta 1953.

TAULUKKO 4 Viuluopettajien käyttämät alkeisviulukoulut

Viulukoulu	Käyttäjien määrä (suluissa %)
Usma: Iloinen viuluniekka	47 (87,0 %)
Usma: Viulutaituri	33 (61,1 %)
Suzuki: Suzuki Violin School	29 (53,7 %)
Salo & Saarinen: Viuluvelho	12 (22,2 %)
Szilvay: Viuluaapinen	11 (20,4 %)
Restomatia	5 (9,3 %)
“Venäläistä materiaalia”	4 (7,4 %)
Siukonen: Viulukoulu	3 (5,6 %)
Fortunatova: Viulukoulu	3 (5,6 %)
Rodionov: Viulukoulu	3 (5,6 %)
Grigorjan: Viulukoulu	2 (3,7 %)
Pogozeva: Opi soittamaan viulua	2 (3,7 %)
“Oma tekemä materiaali”	2 (3,7 %)
Colledge: Waggon Wheels	1 (1,9 %)
Colledge: Fast Forward	1 (1,9 %)
Felinski: Viulukoulu	1 (1,9 %)
Garlitsky: Viulukoulu	1 (1,9 %)

Hauchard: Viulukoulu	1 (1,9 %)
Peters: Violin School	1 (1,9 %)
Sassmanhaus: Früher...	1 (1,9 %)
Shalman	1 (1,9 %)
Suonio: Pieni viulunsoittaja	1 (1,9 %)
Rajamäki	1 (1,9 %)

Kysymys numero 8 sisälsi tiedustelun alkeisviulukoulujen tarjonnan määrästä Suomessa. Opettajista hyvin niukka vähemmistö (48,1%) oli sitä mieltä, että viulukouluja on riittävästi tarjolla, ja vastaavasti puolet vastaajista (50%) oli sitä mieltä, että viulukoulujen määrä on liian suppea. Yksi vastaaja ei vastannut kysymykseen. Tässä kysymyksessä mielipiteet siis jakaantuivat kahteen osaan.

4.6 Omat sovitukset ja nuottikopiot

Kysymykset 9 ja 10 käsittelivät sovitusten tekemistä ja nuottikopioiden määrää. Vastaajista 70% ilmoitti tekevänsä alkeisoppilaille omia sovituksia. Vastaajista 30% ei vastauksensa mukaan tee lainkaan sovituksia. Alun perin näitä kysymyksiä asettaessani pohdin, että alkeisviulukoulujen vähäinen määrä saa opettajat tilanteeseen, jossa heidän on itse keksittävä ja luotava oppilaille soittotehtäviä. Vastaavasti viulukoulujen vähyyden ja uuden soittomateriaalin puutteen vuoksi arvelin kopioinnin olevan suosittua siitäkin huolimatta, että kokonaisten nuottikirjojen kopioiminen on kiellettyä. Nuotteja on ikään kuin kerättävä sieltä täältä saadakseen oppilaille mielenkiintoista soitettavaa. Kopiointi on yleistä. Kaksi vastaajaa ilmoittaa, ettei kopioi nuotteja koskaan. ”Silloin tällöin” –kopioijat ovat enemmistönä. Tosin on hankala määritellä, miten usein kopioidaan ”silloin tällöin”, joten kysymystä asettaessa kopioinnin määrää olisi voinut paremmin tarkentaa. Toisaalta kopioinnin selvittäminen oli vain sivuseikka kyselyn kannalta.

TAULUKKO 5 Nuottien kopiointi

Vastaus	Vastaajien määrä (suluissa %)
Kopioin useasti	13 (24,1 %)
Kopioin silloin tällöin	29 (54,0 %)
Kopioin hyvin harvoin	10 (18,5 %)
En kopioi koskaan	2 (3,7 %)

4.7 Kiinnostus nuottimateriaalia kohtaan

Suomessa viulupedagoginen ohjelmisto nojaa perinteisesti länsimaiseen musiikkitraditioon. Lastenlauluista, kansanlauluista ja klassisesta musiikista koostuva ohjelmisto on vuosikymmenten ajan ollut soittoharrastuksensa aloittavan lapsen tai nuoren ympäröivää musiikkitodellisuutta. On olemassa lauluja, jotka vuosikymmenestä toiseen säilyvät lasten suosikkeina, esimerkkinä voisi mainita ”Tuiki, tuiki tähtösen”. Toisaalta yhä useammin huomaa uuden musiikkisukupolven syntyneen; nykylapset eivät tunnekaan niitä vanhoja tuttuja lauluja, joita esimerkiksi Iloinen Viuluniekka –sarjassa on runsaasti. Nykylapset ovat musiikkileikkikoulussa laulaneet lauluja, jotka ovat itselleni uusia. Lasten bändit, Fröbelin palikat ja Pentti Rasinkangas soittavat lapsille menevää ja rytmikästä rokkia. Nykyinen alkeisviuluohjelmisto ei ole ajan tasalla lasten musiikkitodellisuuden kanssa.

Ajatus uudenlaisen, tämän päivän musiikkitodellisuuden huomioonottavan viulupedagogisen ohjelmiston tarve synnytti kyselylomakkeen kysymyksen numero 11. Siinä tiedusteltiin, olisiko opettajilla kiinnostusta sellaista viulupedagogista alkeisohjelmistoa kohtaan, joka sisältäisi a) suomalaista kansanmusiikkia, b)

monikulttuurista musiikkia, c) kevyttä musiikkia ja d) vanhaa musiikkia. Oli kiinnostavaa myös tutkia, minkä verran näitä tyylejä on jo käytössä, ja tähän oli mahdollisuus kyselyyn osallistuneilla vastata. Kysymykseen mukaan tulevien musiikkityylien rajaamisessa oli tehtävä kompromisseja. Kovin yksityiskohtaisiin musiikkityylien jaotteluihin ei tämän tutkimuksen puitteissa ollut mahdollista eikä järkevää mennä, joten päädyin edellämainittuihin musiikkityyljakoihin. Esimerkiksi ”kevyt musiikki” on varsin laaja musiikin alue, mikä sisältää lukemattomia eri musiikin alalajeja. Tämän kysymyksen (numero 11) tarkoituksena oli kuitenkin pääpiirteittäin saada kuva siitä, mikä musiikintyyli opettajia mahdollisesti kiinnostaa ja mikä ei.

4.7.1 Suomalainen kansanmusiikki

Suomalainen kansanmusiikki muodosti kysymyslomakkeessa oman luokkansa, erotukseksi muiden maiden kansanmusiikista. Oletukseni oli, että suomalaista kansanmusiikkia on jo yleisesti viuluopettajien käytössä. Mauno Järvelä on julkaissut ”Näppärimusaa” – kansanmusiikkiohjelmistoa, ja asenteet suomalaista kansanmusiikkia kohtaan ovat taidemusiikin piirissä pehmenneet. Tästä osoituksena on Sibelius-Akatemian ”pieni, mutta pippurinen” kansanmusiikkiosasto, jossa Mauno Järveläkin vierailee kouluttajana: kansanmusiikki on pikkuhiljaa hyväksytty osaksi musiikinopetustraditiotamme. Torjuvia asenteitakin kansanmusiikkia kohtaan löytyy. Antti Juvosen (2000) tutkimuksen mukaan taidemusiikkiorientoituneet, ammattiin suuntautuvat musiikinharrastajat suhtautuvat melkoisen torjuvasti juuri kansanmusiikkiin. Tämä voi osaltaan selittyä sillä, että institutionaaliseen opetuksen painotus ja arvotus on taidemusiikissa ja nämä arvot välittyvät sen piirissä opiskelevalle (Juvonen 2000, 230-231). Kyselytutkimuksen tulokset ovat myönteisempiä.

Kyselyyn vastanneiden joukossa oli runsaasti sekä kansanmusiikkimateriaalista kiinnostuneita (50% vastaajista), että sitä opetusmateriaalina jo käyttäviä (40,7%) vastaajia. Vain neljä vastaajaa ei ollut kiinnostunut suomalaisen kansanmusiikin käytöstä, ja vain yksi vastaaja oli epätietoinen vastauksestaan (ks. TAULUKKO 6). Suomalaisen

kansanmusiikin voi siis todeta olevan vastausten perusteella viuluopettajille tuttua materiaalia.

TAULUKKO 6 Kiinnostus suomalaisen kansanmusiikin käyttämiseen opetuksessa

Vastaus	Vastaajien määrä (suluissa %)
Olen kiinnostunut	27 (50 %)
Käytän jo opetuksessani	22 (40,7 %)
En ole kiinnostunut	4 (7,4 %)
En osaa sanoa	

4.7.2 Monikulttuurinen musiikki

Suomen aiempaa suvaitsevaisempi ulkomaalaispolitiikka on synnyttänyt monikulttuurisen Suomen, jossa päivittäisessä elämässämme saatamme olla tekemisissä monien eri kulttuurien kanssa. Useissa päiväkodeissa ja kouluissa - peruskoulusta korkeakouluhin - suvaitsevaisuus ja monikulttuurisuus on sisällytetty opetukseen. Myös vapaa-ajalla tapahtuvassa opetuksessa suvaitsevaisuuden lisäämiseksi tehdään paljon töitä. Koulujen musiikkikasvatuksessa on monikulttuurisuus otettu haasteena, tästä esimerkkinä monikulttuurista materiaalia työstävä Jyväskylän yliopiston Moniku-projekti. Musiikkitodellisuudessa monikulttuurisuus on läsnä (Moisala 1995, 12), etnomusiikkia on helposti saatavilla levykaupoissa ja internetissä. Kaustisen kansanmusiikkifestivaaleilla vierailee vuosittain runsaasti esiintyviä ryhmiä meille vieraista kulttuureista. Matkailu on omalta osaltaan tehnyt vieraita kulttuureja tutuiksi.

Viulupedagogisessa ohjelmistossa ei juurikaan ole monikulttuurista musiikkia siitä huolimatta, että viulu on tunnettu ja tavallinen soitin eri kulttuureissa ympäri maailman. Monien maiden kansanmusiikki ja esimerkiksi intialainen ja arabialainen taidemusiikki tarjoavat ehtymättömät lähteet viulistille. Vaikka levytyksiä on saatavilla, nuottimateriaalia

ei ole, eikä siten näitä musiikkeja ole helppo saada laajempaan käyttöön nuottisidonnaisessa musiikkikulttuurissamme. Kuulonvaraista soittotaitoa on syytä pienestä pitäen ylläpitää ja harjoittaa. Esimerkiksi pienten lasten on helpompi omaksua eri rytmeihin ja skaaloihin perustuvia melodioita kuin sellaisten, jotka ovat pitempään opiskelleet länsimaista taidemusiikkia (Moisala 1995, 202). Tietämättömyys on ennakkoluulojen lisääjä. Monikulttuurisen musiikin esiintuomiseksi ja tunnetuksi tekemiseksi saadaan tehdä vielä paljon töitä.

Vastaajista 56% oli kiinnostuneita monikulttuurisen musiikin opetusmateriaalista. Luku on suurempi kuin suomalaisesta kansanmusiikista kiinnostuneiden kohdalla, mutta suomalaista kansanmusiikkia käytti jo opetuksessaan peräti 40,7% vastaajista, kun taas monikulttuurista musiikkia käyttää opetuksessaan vain 14,8% kyselyyn vastaajista. Monikulttuurisen musiikin tuntemattomuus ja materiaalin puute tulee esiin myös siinä, että 7,4% vastaajista ei ole kiinnostunut monikulttuurisen materiaalin käytöstä ja 22,2% ei osannut sanoa vastaustaan (ks. TAULUKKO 7).

TAULUKKO 7 Kiinnostus monikulttuurisen musiikin käyttämiseen opetuksessa

Vastaus	Vastaajien määrä (suluisissa %)
Olen kiinnostunut	30 (56,0 %)
Käytän jo opetuksessani	8 (14,8 %)
En ole kiinnostunut	4 (7,4 %)
En osaa sanoa	12 (22,2 %)

4.7.3 Kevyt musiikki

Kevyellä musiikilla tarkoitan tässä angloamerikkalaista musiikkiperinnettä, jazzia, rockmusiikkia ja populaarimusiikkia ylipäänsä. Kevyestä musiikista puhutaan myös kun käytetään sanaa rytmimusiikki. Viulu kevyen musiikin maailmassa ei ole harvinainen

soitin. Esimerkkejä löytyy kuuluisasta jazzviulistista Stephane Grappellista viulunsoiton kapinalliseen Nigel Kennedyyn. Populaarikulttuuriin kuuluva ilmiö on myös ylilyönnit, joista ei välttämättä tiedä pysytäänkö hyvän maun rajoissa: Linda Lampenius ja Vanessa Mae ovat räväköillä esiintymisillään tehneet osaltaan viulunsoittoa tunnetuksi myös populaarimusiikin maailmassa. Kuusiston viulistiveljekset ovat jazzesiintymisineen ja sähköviuluineen varmasti rohkaisevana esimerkkinä paitsi viulunsoittoa harrastaville pojille myös koko viulopedagogiikan kentälle.

Kevyen musiikin käytöstä alkeisohjelmistossa oltiin kiinnostuneita (59,3% vastaajista). Vastaajista 14,8% käytti jo opetuksessaan kevyttä musiikkia, 11,1% vastaajista ei ollut kiinnostunut ja epätietoisia oli 14,8% vastaajista (ks. TAULUKKO 8).

TAULUKKO 8 Kiinnostus kevyen musiikin käyttämiseen opetuksessa

Vastaus	Vastaajien määrä (suluissa %)
Olen kiinnostunut	32 (59,3 %)
Käytän jo opetuksessani	8 (14,8 %)
En ole kiinnostunut	6 (11,1 %)
En osaa sanoa	8 (14,8 %)

4.7.4 Vanha musiikki

Vanhan musiikin suosio on viime vuosina kasvanut (Louhivuori 1998, 15), ja tieto lisääntynyt vanhan musiikin tutkimuksen, koulutuksen, yhtyeiden ja levytysten määrän kasvaessa. Pyrkiminen tyylinmukaiseen soittotapaan on mielenkiintoinen tutkimusmatka musiikin historiaan, ja historian yhdistäminen käytännön soittoon olisikin haaste opetusta suunniteltaessa. Vanhaan musiikkiin liittyvä ”nuoteista irtautuminen” ei käy käden käänteessä soittokäytännössä, joka painottaa nuottien tarkkaa kunnioittamista (Luukkonen 2002, 30). Barokin aikaisessa basso continuo-soitossa improvisatorinen ote on

ollut keskeinen (Luukkonen 2002, 32). Tuohon aikaan säveltäjä oli samalla muusikko, myös statukseltaan. Romantiikan aikana säveltäjät nousivat kulttiasemaan, ja kirjoitettujen nuottien asema valmiina taideteoksina kohosi (Luukkonen 2002, 32). Musiikkikäytäntömme mukaisesti nuotteihin ei ole tapana ”lisäillä omiaan”. Vanhan musiikin tyylin tuntemuksen lisääntyminen toivottavasti tuo ideoita myös viulunsoiton alkeispedagogiikkaan. Vanha musiikki on suosittua viulupedagogian kentällä – onhan se varmasti monen mielestä sitä ”klassista musiikkia”, jota tavallisimmin mielletään viululla soitettavaksi musiikiksi. Toinen kysymys on, pyrkivätkö kyselyyn vastanneet viuluopettajat opetuksessaan tyylinmukaiseen toteutukseen, vai soitetaanko barokkia romanttiseen tyyliin. Sen olisi ehkä voinut lisätä kysymyslomakkeeseen vanhan musiikin kohdalle: ”Olisitko kiinnostunut tyylinmukaisen vanhan musiikin käyttämisestä...”.

Vastaajista 40,7% oli kiinnostunut vanhan musiikin käyttämisestä alkeisopetuksessa, ja suuri määrä; 42,6% vastaajista käytti vanhaa musiikkia jo opetuksessaan. Ei-kiinnostuneita oli vastaajien joukosta 5,6% ja epätietoisia 11,1% vastaajista, (ks. TAULUKKO 9).

TAULUKKO 9 Kiinnostus vanhan musiikin käyttämiseen opetuksessa

Vastaus	Vastaajien määrä (suluisissa %)
Olen kiinnostunut	22 (40,7 %)
Käytän jo opetuksessani	23 (42,6 %)
En ole kiinnostunut	3 (5,6 %)
En osaa sanoa	6 (11,1 %)

4.8 Nykyinen tutkintojärjestelmä

Tutkintojärjestelmän toimivuudesta kysyttiin kysymyksissä numero 12 ja 13. Maailmalla ainutlaatuisen musiikkioppilaitosysteemimme yksi perustuksista on ollut systemaattinen tutkintojärjestelmä. Viime aikoina on ollut keskustelua kurssitutkintovaatimusten

väljentämisestä (Karlson 1999, 31), mutta halusin tiedustella viuluopettajilta heidän kantaansa koko tutkintojärjestelmästä. Vastaajat vastasivat enimmäkseen tutkintojärjestelmän toimivuuden puolesta: 72,2% vastaajista oli sitä mieltä, että järjestelmä toimii nykyisellään. Noin neljäsosa vastaajista taas oli sitä mieltä, ettei tutkintojärjestelmä ole toimiva. Jostain inhimillisestä syystä johtuen ”en osaa sanoa” – kohta jäi minulta merkitsemättä lomakkeeseen tämän kysymyksen kohdalle. Ehkäpä sen vuoksi yksi vastaaja jätti vastaamatta kokonaan.

TAULUKKO 10 Tutkintojärjestelmän toimivuus kyselyyn vastanneiden mielestä

Vastaus	Vastaajien määrä (suluissa %)
Tutkintojärjestelmä on toimiva	39 (72,2 %)
Tutkintojärjestelmä ei ole toimiva	14 (25,9 %)
Ei vastausta	1 (1,9 %)

Vastaajat saivat vapaasti kirjoittaa niin halutessaan kysymyksen 13 kohdalle mielipiteensä kurssitutkintojärjestelmästä. Tuloksena olikin runsaasti konkreettisia muutosehdotuksia järjestelmän uudistamiseen. Luettelen seuraavassa kaikki vastaukseksi saamani kommentit. Olen sujuvuuden turvaamiseksi joutunut lyhentelemään muutamia vastauksia. Kurssitutkintojärjestelmän aihepiirille varatuille tyhjille riveille vastasi yhteensä 15 vastaajaa.

Kyselyyn vastanneiden muutosehdotuksia kurssitutkintojärjestelmään:

- *Peruskursseihin vain suullinen arvostelu. Ammattiopintoihin erikoistumisopintoja esim. a) vanha musiikki, b) jazzviulu, c) kansanmusiikkiprojekti ja etnoyhtyeiden*

näyte (ehkä myös pedagogisesti), d) suzukipedagogitutkinto tai aihetta koskeva työnäyte, e) kamarimusiikki ja sen pedagogiikka.

- *Peruskursseihin, 1/3 – 3/3:n arvosteluun erilainen arvostelu: enemmän palaute/kannustus kuin numero. Ia korvattaisiin vuosittaisilla/enemmän konserttimuotoisilla julkisilla esiintymisillä, joista annettaisiin kattavampi palaute, ei arvosanoja. Lisänä voisi olla ammattiopiskelijoilla asteikko+etydinäyte vuosittain 1-2:lle henkilölle esitettynä.*
- *Pitäisi ottaa huomioon lasten, vanhempien ja opettajien todelliset mahdollisuudet.*
- *Ei numeroarvostelua 1/3-tasolla.*
- *Ohjelmistotutkinto erikseen, asteikko –ja etyditutkinto erikseen.*
- *Tutkinnosta voisi tehdä vähemmän ”tärkeän”, vuosinäytteen kaltaisen. Nyt siitä tulee aivan liian iso asia.*
- *Vaihtoehtoja tutkintojärjestelmään – mistä syntyvät jazzviulistit ja muut oman tiensä kulkijat? Kerhotunteja kansanmusaan, pop&jazziin, monikulttuurisen musan harrastamiseen.*
- *Yhtyesoitto osaksi kurssitutkinto-ohjelmistoa sekä itse tutkintoa. Jo perusasteella osan tutkinnosta voisi suorittaa yhtyeen jäsenenä.*
- *Joustovaraa ohjelmistoon oppilaan suuntautuneisuuden mukaan – tosin se vaatii opettajaltakin uudenlaista laaja-alaisuutta perinteiseen koulutuskaavaan verrattuna. Tutkintoihin värikkäämpää ohjelmistoa.*
- *Toisten kohdalla tutkinnot OK. Kamarimusiikin yhdistäminen tutkintoon jo peruskurssitasolta? Kurssitutkinto olisi pieni konsertti, kuten nyt on kevättutkinnoissa.*
- *Tutkintotilanne on turha. Oppilas soittaisi teknisen osan lautakunnalle ja kappaleet konsertissa oikealle yleisölle.*
- *Tutkintojärjestelmä on soiton harrastajan kannalta liian ammattiopintoihin tähtäävää.*
- *Tekniikka ja kappaleet eri osioihin, ja kamarimusaa ja orkesterisoittoa mukaan tutkintoihin.*

- *Koko systeemi tällaisenaan pitäisi romuttaa! Järjestelmä ei enää toimi tämän päivän musiikkikasvatuksessa.*
- *Tutkinnot ovat henkisesti raskaita joillekin herkille lapsille (riippuu paljolti lautakunnan käytöksestä). Jännittämisen takia hyvänkin oppilaan taidot leimataan vain yhden tutkinnon perusteella.*

4.9 Tutkintovaatimukset

Viulunsoiton peruskurssien voimassa olevat vaatimukset ovat vuodelta 1980 (SML 1980). Esimerkiksi sellon ja pianon kurssitutkintovaatimukset ovat jo aiemmin muutettu, mutta viulun uudet tutkintovaatimukset ovat vielä suunnitteilla. Halusin kerätä tietoa viuluopettajilta, ovatko nykyiset heidän mielestään ajan tasalla (kysymys numero 14), ja jos ne eivät ole, mitä muutoksia he ehdottaisivat (kysymys numero 15).

TAULUKKO 11 Viulunsoiton peruskurssien tutkintovaatimusten ajankohtaisuus kyselyyn vastanneiden mielestä

Vastaus	Vastaaajien määrä (suluisissa %)
Tutkintovaatimukset ovat ajan tasalla	23 (42,6 %)
Tutkintovaatimukset eivät ole ajan tasalla	22 (40,7 %)
En osaa sanoa	8 (14,8 %)
Ei vastausta	1 (1,9 %)

Samoin kuin kysymyksen 13 kohdalla, saivat vastaajat ilmaista mielipiteitään myös kysymyksen 15 kohdalla voimassaolevista kurssitutkintovaatimuksista. Yhteensä 21 vastaajaa vastasi tutkintovaatimusten vapaasti kirjoitettavaan osioon. Vastauksissa vastaajat ovat sivunneet ehkä joskus myös edellistä aihepiiriä, tutkintojärjestelmää. Vastaavasti tutkintojärjestelmän kohdalla jotkut olivat vastanneet tutkintovaatimusten

aihepiiristä. Yhden vastaajan vastauksia ei kuitenkaan missään tapauksessa ole kahta kertaa. Moni opettaja näyttää vastanneen samalla tavalla, joten aihetta on mietitty ja pohdittu ja kurssitutkintoihin liittyvissä käytännöissä on huomattu yhtäläisiä korjaamisen tarpeita.

Vastaajien mielipiteitä ja muutosehdotuksia viulunsoiton peruskurssien tutkintovaatimukseen:

- *1/3 – II B: vankka perustekniikka klassisella ohjelmistolla.*
- *Tutkinnot osasy siihen, miksi niin monet, varsinkin pojat lopettavat soittamisen. Ohjelmistoliite turha, enemmän valinnanvapautta soitettavien kappaleiden suhteen.*
- *Tutkintovaatimukset kaipaa tekstiosan uudistamista.*
- *Asteikot ovat ”elähtäneitä”; esimerkiksi asemanvaihdot puuttuvat 2/3 –asteikoista.*
- *Asteikkoihin parannuksia (sekä poistoja että lisäyksiä). Ohjelmisto ajanmukaiseksi.*
- *Asteikkoihin poistoja valikoiden; nyt on liian paljon samanlaisia.*
- *Soittamisen iloa ei tukahdutettaisi liialla etydien painottamisella, vaan enemmän esim. yhtyesoittoa jo varhaisessa vaiheessa. Perustekniikan rakentamisen ohella iloa soittoon vaihtoehtoisuudella.*
- *Eri puolella Suomea muutettu vaatimuksia, ne ovat saaneet laitoksittain liikaa omia piirteitä. Vaatimukset standardisoitaisiin, muutettaisiin vastaamaan toisiaan.*
- *2/3 –kurssissa liikaa etydejä. 3/3 –asteikot suoritettaisiin erikseen, muu ohjelmisto erikseen.*
- *Uusia kappaleita on tullut todella paljon, SML:n kappalelista (ohjelmistoluettelo) ei ole ajan tasalla. Aloittavan opettajan on vaikea löytää soitettavia kappaleita oppilaille 20 vuotta vanhan tutkintovaatimuspaperin perusteella.*
- *2/3 –kurssiin jo asemanvaihtoja. 2/3 – 3/3 –tasoero nykyisin varsin huima. Kamarimusiikin osuus voisi olla painavampi, ryhmämusisointi motivoi ja auttaa vaikeassa iässä. Tutkintovaatimuksissa kuitenkin hyvä olla haasteita ja tavoitteellisuutta tulevaisuudessakin. Kansalaisopistojen ja musiikkiopistojen tulisi olla jatkossakin erilaisia: tutkintovapaa ja kerhomainen kansalaisopisto. Mutta*

yhteistyötä näiden oppilaitosten välillä, jotta jokaisella olisi mahdollisuus harrastaa rennommin / opiskella topakammin oman tasonsa mukaan.

- *Etydit pois tutkinnoista. Ohjelmistoliite kaipaa tarkistamista ja uudistamista.*
- *Lautakunnasta ja sen asenteesta riippuen kappaleet joko kelpaavat tai eivät tutkintoon, esim. 2/3 – 3/3 –tutkinnoissa lattari – irkku – kevyt ym. –musiikki.*
- *Ohjelmisto pitäisi uusia ja sitä pitäisi olla varmasti saatavilla nuottiliikkeissä ympäri Suomen.*
- *Nyt on liikaa asteikkoja, liikaa etydejä.*
- *Viulunsoiton 3/3 –asteikot: liian paljon ja liian vaikeita verrattuna muuhun ohjelmistoon.*
- *Nykyiset kurssitutkintovaatimukset ovat lahjakkaille liian helppoja, tavallisille oppilaille sopivia.*
- *Asteikko-osio kokonaan uusiksi 1/3 – 3/3 –tasoilla. Kappalesuosituksset ajanmukaisiksi. Etydiosio: 2/3:ssa on 3 etydiä, 3/3:ssa on 2 etydiä – miksi?*
- *Paljon aikaisemmin voisi tutustua asemiin.*
- *Yhteiset ohjeet tutkintovaatimuksista olisivat tarpeellisia. Nyt on oppilaitoskohtaisesti kirjavaa. Eli raamit tutkinnon laajuudesta, ohjelmiston laajuudesta ja esim. asteikkojen määrästä. Liikkumavaraa raamien sisälle, vaihtoehtoisuutta. Esim. etydin voisi korvata kansanmusiikkikappaleella. Vaihtoehtoisuutta asteikkojen soittotapaan yms. 3/3:n jousilajinäytteet ovat turhat. 1/3 – 2/3 –asteikkojen tulisi olla tutustumista eri sävellajeihin. Ulkoasoittaminen – osan tutkintokappaleista voisi soittaa nuoteista. Painotus musiikkiin, ei etydeihin ja asteikkoihin! Sivuaine –viulisteille omat helpommat vaatimukset?*
- *Monipuolisuutta ja vaihtelua lisää! Ohjelmistoon tarkennuksia: kaksoisäänet, legatot, jousitavat.*

5 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TARKASTELUA

5.1 Tutkimuksen luotettavuudesta

Tässä tutkimuksessa käytin tiedonhankintamenetelmänä kyselylomaketta. Kyselytutkimuksen käyttöön liittyy omat heikkoutensa (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 191-192), joista tämän tutkimuksen osalta esiin nousevat kato (vastaamattomuus), kyselyyn vastanneiden rehellisyys, sekä kyselylomakkeen ymmärrettävyys. Vaikka postikyselyn ongelmana on kato, se osoittautui kuitenkin onnistuneeksi tavaksi saavuttaa vastaajajoukko kattavasti koko Suomesta. Vastauksia palautui 85:stä lähetetystä lomakkeesta 54 kappaletta, joten vastausprosentiksi tuli 63,5 %. Kyselyyn olisin voinut saada pienemmän kadon, jos olisin muistuttanut vastaamatta jättäneitä kirjeitse (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 1997, 191-192).

Vastaajien totuudenmukaisuuteen vastauksissaan on luotettava. Vastaajat vastasivat kyselyyn anonyymeinä, ja pyrin välttämään henkilökohtaista yhteyttä vastaajien kanssa. Tämä saattoi olla lisäämässä tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta vähentäne se seikka, että muutamiaan kyselylomakkeen kohtaan ei parilta vastaajalta saatu vastausta. Kyseessä on ehkä ollut unohtaminen, tai kysymys on ollut epäselvä. Pyrkimyksessä kyselylomakkeen selkeyteen olisin voinut olla vielä huoleellisempi, koska yhdestä kysymyksestä unohtui vastausvaihtoehto ”en osaa sanoa”, ja vastaajat ovat joutuneet

valitsemaan vastauksensa ”kyllä” tai ”ei” -vaihtoehdoista. Kysymyksessä nuottien kopioinnista olisin voinut myös tarkentaa kopioinnin määriä ja kertoja, sen sijaan vastaajat joutuivat valitsemaan vastauksen melko epämääräisiltä tuntuvista vaihtoehdoista kuten esimerkiksi ”silloin tällöin” ja ”harvoin”.

Luotettavuutta lisäävinä tekijänä voi pitää tutkimuksen valmistumista noin vuoden sisällä kyselyjen suorittamisista. Kyselyt suoritettiin keväällä ja syksyllä –2001, ja tiedot eivät uskoakseni ole vanhentuneet tänä aikana.

Tulosten yleistettävyydestä voin todeta, että suorittamani kyselyn tutkimustulosten uskon kuvaavan Suomessa alkeisoppilaiden viulunsoitonopettajina toimivien ajatuksia. Kyselyyn vastanneiden 54:n vastaajan voidaan katsoa edustavan suomalaista alkeisviuluopettajien joukkoa.

5.2 Soitonharrastamisen tavoitteita

Erja Kososen tutkimus 13-15 –vuotiaiden pianonsoittajien motiiveista voi antaa viitteitä siitä, mitkä ovat harrastamisen tavoitteet muillakin kuin pianonsoittajilla, tässä tapauksessa viulunsoitonharrastajilla. On vaikea ennustaa alkeistason viulunsoitonharrastajien suuntautumista ammattilaisuralle. Tilastojen perusteella voidaan olettaa todennäköisesti vain murto-osan viulunsoitonharrastajista valitsevan ammattilaisuran: on laskettu, että alle kaksi prosenttia musiikkiopistoissa opiskelevista päätyy ammattimuusikoiksi (Karlson 1999, 31). Tutkintojärjestelmää pidetään tärkeänä, ammattiuralle hyvät eväät antavana ja soitonopiskelulle välitavoitteiden myötä motivaatiota ylläpitävänä systeeminä (Karlson 1999, 31). Soitonopiskelun kuluessa oppilaan tavoitteet voivat muuttua ja silloin olisi hyvä, jos musiikkioppilaitoksessa voitaisiin ottaa oppilaan toiveet huomioon (Karlson 1999, 32). Jos oppilaan mieli ammattilaiseksi ryhtymisestä muuttuu, on hän silti oikeutettu paikkaansa musiikkiopistossa. Ellei tutkintojen tietyssä ajassa suorittaminen sujukaan, tai ohjelmisto kyllästyttää, pitäisi kuunnella nuoren soitonharrastajan toiveita mielenkiintoisemmasta ohjelmistosta, ja tarjota vaihtoehtoisuutta (Karlson 1999, 31-32). Pianisteilla on vapaan

säestyksen, kevyen musiikin ja improvisoinnin opetusta (Karlson 1999, 32, Luukkonen 2002, 31), mitä voidaan ottaa klassisen musiikin rinnalle ohjelmistoon.

Soitonharrastamisen tavoitteissa ei aina ole onnistuttu musiikkiopistoissa. Tutkinnot suorittanut, hyvän soittotaidon saanut nuori ei jatkakaan musiikkiuralle: näin käy 98%:lle musiikkiopiston suorittaneista. Luku on suuri, mutta työllisyysnäkymät eivät sille kahdelle prosentille ammattilaisiakaan ole aivan varmat, joten ammattimuusikoiksi kouluttautuvien määrää ei tarvitse lisätä. Minne häviävät nämä hyvät soittajat, jotka eivät jatka ammattilaisiksi? Soittoharrastus loppuu tai jatkuu omin päin, mutta onko silloin onnistuttu musiikinrakkautta herättämisessä ja konserttiyleisöksi kasvattamisessa, jos käy kuten väitetään: nämä musiikkiopiston käyneet, harrastuksen lopettaneet eivät edes käy konserteissa (Karlson 1999, 35). On totta, että tähän asti Suomessa soittoharrastuksen lopettaneelle ei ole ollut ketään osoittamassa luontevaa jatkoaikaa harrastukselleen (Amberla 1999, 50, Karlson 1999, 35). Suomi on tunnettu kuoromaa, harrastelijakuoroja on paljon. Voitaisiko järjestää myös orkesteritoimintaa harrastelijasoittajille? Kai Amberla ehdottaa musiikkioppilaitoksille amatööriverkoston luomista, entisille oppilaille annettaisiin mahdollisuus jatkaa harrastustaan ammattilaisen vetämässä harrastelijaorkesterissa oppilaitoksen tiloissa iltojen hiljaisina tunteina. Mikä parasta, nämä mahdolliset harrastelijasoittajat voisivat olla valmiita maksamaan harrastuksestaan itse. (Amberla 1999, 50.)

Soittoharrastuksen tavoitteiksi voitaisiin alusta lähtien ottaa sekä ammattilaisuus että harrastaminen. Tämä huomioitaisiin opetussisällöissä opiskeluaikana ja ohjauksessa sopivaan viitekehykseen soitto-opintojen loppumisen jälkeen. Harrastajat ovat tulossa esiin: Sibislehden numero 4/2001 otti teemakseen harrastamisen otsikolla ”Musiikin harrastaminen kunniaan!” (Sibis 2001) ja Sulasolin jäsenlehdessä oli mainos kesällä 2002 järjestettävästä harrastelijasoittajien orkesterileiristä aikuisille (Sulasol 2002).

5.3 Alkeisopetuksen viulukoulu

Käytetyimpien viulukoulujen ohjelmisto noudattaa totuttua alkeisohjelmiston linjaa: se koostuu lastenlauluista, kansanlauluista ja taidemusiikista sekä tekijöiden omista harjoituksista. Selvästi suosituin viulukoulu, Usman Iloinen viuluniekka sisältää lisäksi paljon venäläistä materiaalia. On mielenkiintoista, että tämä pitkään käytössä ollut viulukoulu pitää tiukasti pintansa edelleen. Uusia viulukouluja ei ole juurikaan ilmestynyt 1970-luvun jälkeen, ja muutamat tänä aikana ilmestyneet uutuudet eivät ole tulleet laajempaan käyttöön. Yhtenä syynä voidaan pitää nuottien huonoa saatavuutta: Helsingin nuottiliikkeissä on laajempi tarjonta kuin esimerkiksi Oulussa ja Jyväskylässä. Lisäksi uudistuminen näyttää viulupedagogiikan kentällä tapahtuvan hitaasti, mieluiten pitäytytään vanhassa totutussa tyyliässä. Tästä on osoituksena sekä kurssitutkintovaatimusten ja kurssitutkintokäytäntöjen monikymmenvuotinen pysyvyys, sekä se, että suunnilleen yhtä vanha viulukoulu on suosituin edelleen. Onneksi nyt uudistumista on käynnissä kurssitutkintojen suhteen, ja on syytä toivoa uudistusten ulottuvan myös ohjelmistoon.

Ulkoasultaan viulukoulu ovat hieman vanhanaikaisia. On selvää, ettei yli 25 vuotta vanha viulukoulu voi sisältää ”ajan virtauksia” tai olla ulkoasultaan moderni. Ulkoasua saisi uudistaa niin, että se herättäisi kiinnostuksen ja houkuttelisi soittamaan, motivoisi, ja olisi ajassa mukana. Olisihan aika kummallista, jos nykykoululaisten koulukirjatkin näyttäisivät ulkoasultaan sellaisilta kuin ne olivat 1970-luvulla.

5.4 Klassista vai uusia tuulia?

Viulupedagogisen ohjelmiston painopiste on klassisessa musiikissa. Uusilta virtauksilta ei kuitenkaan voida ummistaa silmiä. Viulun monipuolisuus sekä soolosoittimena että osana isompaa jousiryhmää ja yhtyeitä on kiistaton. Viulu kuuluu eri kulttuurien taidemusiikki- ja kansanmusiikkiperinteeseen olennaisena osana maailmanlaajuisesti. Tämän monipuolisuuden ymmärtäminen ja hyödyntäminen ovat haaste viulupedagogiikalle.

Suomalainen kansanmusiikki on jo osa viulupedagogiikkaa, vaikka alkeisviulukouluista kansanmusiikkimateriaali puuttuukin. Kansanmusiikki voisi olla vaihtoehtona tutkinto-ohjelmassakin. Uusien musiikinlajien käyttö vaatii monipuolisuutta ensisijaisesti opettajalta. Opettajan merkitys soittomateriaalin käyttöönotossa on suuri, koska opettaja pääsääntöisesti valitsee soitettavat kappaleet.

Improvisointiin kannustavat musiikinlajit ovat haaste nuottikeskeiselle musiikkitraditiollemme. Luontevaan luovuuteen tulee kannustaa alkeisopinnoista asti, jotta se ei myöhemminkään olisi ongelma. Nuoteista irrottautuminen on edellytys improvisaatiota sisältävien musiikinlajien omaksumiselle. Luovuudella on monia ilmenemismuotoja, se ei ole pelkästään sitä, että keksitään uutta. Luovuus lähtee sääntöjen rikkomisesta, irtautumisesta totutuista kaavoista (Saastamoinen 1990, 35).

Kiinnostusta uuden nuottimateriaalin käyttöön löytyy. Kyselyni mukaan noin puolet vastaajista oli kiinnostunut uusien, eri musiikinlajien käyttämisestä alkeispedagogiikassa. Näiden lisäksi on olemassa opettajia, jotka jo käyttävät opetuksessaan eri musiikinlajeja. Yhteenlaskettuna nuottimateriaalista kiinnostuneet ja sitä jo opetuksessaan käyttävät muodostavat suurimman osan kyselyyn vastanneista. Voidaan olettaa, että nämä opettajat kiinnostuisivat uudesta materiaalista, sitten kun sitä ilmestyisi.

Uuden materiaalin käyttöönotto ei varmasti sujuisi kivuita. On otettava huomioon, että taidemusiikilla on vahva asema institutionaalisen opetuksen piirissä. Käsitys siitä, että länsimainen taidemusiikki on musiikeista korkeimmalle kehittyneintä, ja kaikkien muiden musiikkien sisältämät arvot vääriä voi olla tyypillistä etnosentristä ajattelua länsieurooppalaiselle ihmiselle (Leisiö 1990, 2). Juvosen tutkimat taidemusiikkiorientoituneet musiikinopiskelijat suhtuivat hyvin torjuvasti kansanmusiikkiin. Torjuvat asenteet voivat olla institutionaalisen musiikkiopistojärjestelmän seurausta: musiikkiopistojärjestelmä suosii tällaista musiikillista kapea-alaisuutta painottamalla taidemusiikin korkeaa arvoa. (Juvonen 2000, 230-231.) Taidemusiikkipainotteisuus johtaa siihen, ettei muiden musiikintyylien

hyödyntämistä viulunsoitossa edes osaa kaivata, ja tietämättömyys lisää ennakkoluuloja uutta ja erilaista kohtaan. Onneksi eri musiikinlajit ovat saaneet musiikkiopistoissa jalansijaa. Silti näitä torjuvia asenteita saattaa tulla esiin mestari-oppipoika-opetustradition vahvoilla alueilla taidemusiikin opetuksen piirissä. Opettaja siirtää oppilaalle omaksumansa arvot ja mallit piilo-opetussuunnitelmassa (Kosonen 2001, 130).

Viuluohjelmiston klassisen musiikin painotus tulee esiin selailemalla viulupedagogista lähdekirjallisuutta. Niissä ei ole lainkaan mainintoja siitä, että viululla voisi soittaa muutakin kuin klassista musiikkia (ks. esim. Auer 1921, Galamian 1990), ja ohjelmistosuosituksukset sisältävät vain klassisen musiikin teoksia sekä etydejä ja asteikkoja (Auer 1921, Galamian 1990, Garam 1972, Garam 1984). Galamian kuitenkin painottaa monipuolisen ohjelmiston merkitystä: "...opettajan tulisi ehdottaa mahdollisimman erilaisia ja monipuolisia tehtäviä ja tutustuttaa oppilas kaikenlaisiin, -tyyppisiin ja kaikilta aikakausilta peräisin oleviin teoksiin. Näin vältettäisiin oppilaan yksipuolista kehitystä." (Galamian 1990, 86). Voi olla, että Galamian tarkoittaa kuitenkin klassista musiikkia puhuessaan erilaisista tyyleistä. Kirjoittaessaan musiikin tyyleistä Auer tarkoittanee niinkään klassisen musiikin erilaisia tyylejä: hän kehottaa kiinnittämään huomiota eri säveltäjien ja eri aikakausien tyylillisiin eroihin (Auer 1921, 74-84). Poikkeus viulupedagogisista teoksista kuitenkin löytyy: Lajos Garam kirjoittaa tuoreimmassa kirjassaan "Lahjakkaan viulistin kasvatus" siitä, miten viulunsoitonopiskelijan motivaatiota voi lisätä välillä vaikkapa kansanmusiikki- tai jazzyhteessä musisointi (Garam 2000, 259). Lisäksi hän kirjoittaa, miten muusikko voi hallita sekä klassisen musiikin soiton, mutta tarpeen tullen heittäytyä vaikka rankan rockin pariin: esimerkkinä hän mainitsee Apocalyptica-ryhmän maailmanvalloituksen (Garam 2000, 260). Tällaiset kirjoitukset ovat rohkeita ja virkistäviä esimerkkejä siitä, että klassisen musiikin rinnalle hyväksytään muitakin tyylejä. Silti klassisen musiikki ja muut tyylit käsitetään tapahtuviksi erillään; oletetaan, että soittotunnille kuuluu klassisen musiikki ja vapaa-ajalle muut tyylit. Tämä käy mielestäni ilmi myös edellämainituista Garamin esimerkeistä.

5.5 Kurssitutkintojen asema

Tutkintojen asema musiikkikoulutuksessamme lienee kiistaton. Suurin osa (72,2%) kyselyyn vastanneista viuluopettajista piti nykyistä tutkintojärjestelmäämme toimivana. Tutkintoja pidetään harrastamisen kannalta tärkeinä ulkoisina mittareina ja tavoitteiden antajina. Onko tutkinnoilla kuitenkin liikaa painoarvoa? Vaarana on, että tutkintoon tähtääminen määrää liiaksi soittotuntien sisältöä, koska tutkinto-ohjelman harjoittelemine vie paljon aikaa (Kosonen 2001, 98-99). Lisäksi tutkinnot tunnetaan ja tiedetään musiikkioppilaisten ulkopuolellakin: moni saattaa jättää pyrkimättä musiikkiopistoon, koska tietää että siellä on pakko suorittaa tutkintoja (Kosonen 2001, 99). Samoin suorittamani kyselyn vastauksissa ilmeni samansuuntaisia mielipiteitä viuluopettajilta itseltään. Vastauksista kävi ilmi, että tutkinto on ”liian iso asia”, jota jännitetään. Pojat saattavat lopettaa soiton tutkintojen olemassaolon vuoksi ja herkäät oppilaat kärsivät tutkinotilanteesta. Tällaisen pelon ilmapiirin aikaansaaminen tuskin on ollut tavoitteena tutkintojärjestelmää luotaessa.

Tutkintojen kehittämiseen ja uudelleenarvioimiseen on tarvetta. Hyvään suuntaan ollaan jo menossa: Jyväskylän Suomalaisessa Konservatoriossa on otettu käyttöön tutkintouudistus, jossa kappaleet esitetään oikealle yleisölle ja etydit ja asteikot erikseen lautakunnalle. Kyselyyn vastanneiden joukossa oli runsaasti viuluopettajia, jotka toivoivat edellämäinnittua käytäntöä tutkintojen suorittamiseksi. Tutkintotilannetta pidetään turhana, koska paikalla on vain lautakunta. Musiikin tulee kuulua elävissä esityksissä oikealle yleisölle. Tutkintotilanteen ”vapauttamiseksi” voidaan tehdä muutakin. Monet kyselyyn vastanneet viuluopettajat haluaisivat peruskursseihin kannustavan, suullisen palautteen numeroarvostelun sijasta. Ei liene tarkoituksenmukaista tuomita soittajaa tyyllä tavalla jo harrastuksen alkumetreillä. Nykyinen kilpailuyhteiskuntamme suosii tällaista paremmuusjärjestykseen laittamista jo liikaa: nuorten lisääntynyt henkinen pahoinvointi on ollut viime aikoina suurena huolenaiheena tiedotusvälineissä.

Kurssitutkintojen arviointiperusteita voitaisiin käytännön tasolla laajentaa helpostikin. Saastamoinen (1990) peräänkuuluttaa virheiden hyväksymistä. Hän muistuttaa, että taiteen tekemisessä ja elämässä yleensä on asioita, jotka ovat tärkeämpiä kuin virheiden karsiminen. Sen sijaan, että suorituksen arvioinnissa päähuomio on musiikillisissa taidoissa, tulisi arvioida myös muita arvoja, esimerkiksi: ”Kuinka vapautunut lapsen oma esitys oli sisäänpäinkääntyneisyyden ja ahdistuksen sijasta, tuliko musiikki sielusta ja sydämestä, oliko se hauska, yllättävä tai rauhoittava, ottiko se huomioon ryhmän toiset jäsenet, kehittikö se yhdessäoleminen taitoa ja lähensikö se ihmisiä toisiinsa” (Saastamoinen 1990, 40). Taidemusiikin esitystraditioomme liittyy arvokkuutta ja vakavuutta, mutta sen ei pitäisi antaa lisätä esiintymisjännitystä. Soittamisen ilon täytyy saada kuulua esityksestä virheiden pelon sijasta.

Kurssitutkintojen sisällöllisessä uudistamisessa tulisi ottaa huomioon viuluopettajien mielipiteitä. Kyselyssä monet opettajat kokivat etydien ja asteikkojen olevan uudistamisen tarpeessa, jotkut vaativat niiden vähentämistä ja jopa poistoa kokonaan. Jos etydit ja asteikot säilytetään, mielestäni niidenkin suorittamiseen soisi tulevan vaihtoehtoja, jolloin esimerkiksi etydin voisi korvata nopeutta ja näppäryyttä vaativa kansanmusiikkikappale ja asteikot voisi soittaa vaihtoehtoisin rytmein, tai vaikkapa niin, että tutustuttaisiin eri sävellajeihin ennemminkin musiikin, kuin asteikkojen kautta. Vaihtoehtoisuutta tutkinto-ohjelmaan kaivattiin: eri tyyllilajien tulisi käydä tutkinto-ohjelmistoon siinä missä klassisenkin musiikin. Tärkeänä nousi esiin myös toiveet kamarimusiikin, yhteismusisoinnin lisäämisestä ja sen kuulumisesta tutkinto-ohjelmaan. Yhdessä soittaminen voi olla tärkeä motivaation lähde. Orkesterista löytyy kavereita ja tunne ryhmään kuulumisesta saattaa tuoda harrastukseen lisää merkitystä. On perusteltua lisätä yhteissoiton määrää ja tuoda esiin musiikkia, joka sopii tähän tarkoitukseen.

6 PÄÄTÄNTÖ

Muutokset yhteiskunnassa ja kulttuurielämässä aiheuttavat muutospaineita myös soitonopetukseen. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa suomalaisen viulupedagogiikan kohdanneen muutoksen tarpeen. Uudistusten paineita kohdistuu viulupedagogiikkaan niin kurssitutkinto-ohjelmiston kuin muunkin oppimateriaalin suhteen. Kiinnostusta aiempaa monityylisemmän alkeisopetusmateriaalin käyttöön löytyy ja vaihtoehtoisuutta kaivataan kurssitutkinto-ohjelmien sisältöihin. Paitsi ohjelmiston suhteen, myös muussa toiminnassa on nähtävissä tarvetta muutokseen. Kurssitutkintotilanteiden toivotaan muuttuvan vähemmän jännitettäviksi kamarimusisoinnin lisäämisellä ja oikean yleisön läsnäololla pelkän lautakunnan sijasta. Ammattilaisuuden rinnalle tulee nostaa myös mahdollisuus musiikin harrastamiseen ilman ammattimaisia tavoitteita: ammattikoulutuksen merkitystä väheksymättä, soitinpedagogiikan tärkeä tehtävä on ohjata lasta rakastamaan musiikkia, niin että hän löytää oman tapansa nauttia musiikintekemisestä.

Uudistuspyrkimysten keskellä on toisaalta huomattava asian toinen puoli. Tämän tutkimuksen perusteella nähdään taidemusiikin pitäytyvän traditiossa, joten uudistusten ei voi olettaa tapahtuvan nopeasti. Saman ohjelmiston pysyvä asema vuosikymmenestä toiseen niin kurssitutkinnoissa kuin muussa oppimateriaalissakin vahvistaa taidemusiikin perinteikyyttä. Osa viulunsoitonopettajista on tyytyväinen tämänhetkiseen ohjelmistoon ja

kurssitutkintokäytänteihin eivätkä he kaipaa uudistuksia. Mielenkiintoisena jatkona tälle tutkimukselle näkisinkin oppilaiden käsitysten kartoittamisen viulunsoiton ohjelmistosta ja kurssitutkinnoista.

Vaihtoehtoja perinteiselle opetukselle tulee aktiivisesti nostaa esiin. Asenteet muuttuvat hitaasti ja taidemusiikin rinnalle pääsemiseen tarvitaan aikaa, mutta tulevaisuudessa näkisin musiikkiopistonkin voimavarana monipuolisuuden, jolloin erityisalueiden osaajia pyrittäisiin saamaan pedagogeiksi. Viuluopetus voisi pitää sisällään erilaisia tyyliä: klassista, vanhaa musiikkia, eri maiden kansanmusiikkia, jazzia. Näistä oppilas voisi valita itselleen sopivan kokonaisuuden kiinnostuksensa mukaan. Oppimateriaalia tarvitaan lisää, ja uudistuneet viulukoulut sisältäisivät mielestäni kokonaisvaltaisesti viulunsoittoon liittyviä kysymyksiä. Viulun historiasta ja erilaisista käyttöyhteyksistä voisi sisällyttää tietoa viulukouluihin: esimerkiksi miten viulu on liittynyt musiikkikulttuuriin ajallisesti sen historiasta nykypäivään ja miten viulu on osa eri musiikkikulttuureja ympäri maailman. Näin soittaja voisi sijoittaa itsensä osaksi paitsi paikallista musiikkitraditiota, myös maailmanlaajuisia musiikkikulttuureja.

Monien kulttuurien kansanmusiikkiin kuuluva viulu sopii hyvin monikulttuurisen musiikin tekemiseen, ja noin puolet viulunsoitonopettajista olivat kiinnostuneita monikulttuurisen musiikin materiaalista. Monikulttuurisen materiaalin keruu viulupedagogiikan käyttöön olisikin tarpeellista jatkoa tälle tutkimukselle. Suvaitsevaisuuskasvatuksen siemen elää vieraisiin kulttuureihin ja niiden musiikkeihin tutustumalla. Monikulttuurisuuden haaste tuo mukanaan materiaalin ja koulutuksen tarpeen, ja ennenkaikkea yhteistyön kehittämisen tarpeen. Koulujen musiikinopetuksen vähentyessä voi kokonaisvaltaisen musiikkikasvatuksen haaste siirtyä yhä enemmän musiikkiopistoille. Peruskoulujen ja musiikkiopistojen välinen yhteistyö voisi olla apuna monikulttuurisuusprojektien toteuttamisessa.

Muuttuvan musiikkielämän tarpeisiin tulee kasvattaa uutta polvea uudistuneella pedagogiikalla. Viulupedagogiikka voisi vastata haasteisiin kehittämällä ja

monipuolistamalla ohjelmistoa, tutkintovaatimuksia, tutkintojärjestelmää ja ammattikoulutusta. Ennenkaikkea uudistusten merkityksenä on löytää musiikin tärkein tehtävä: musiikin tarkoitus on tuoda ympärilleen iloa ja olla yhdistävänä tekijänä ihmisten välillä. Kilpailuyhteiskuntamme kovenevaan arvomaailmaan viulopedagogiikka voisi vastata keventämällä tutkintojen merkitystä ja painoarvoa.

LÄHTEET

Amberla, Kai 1999. Oikeilla nimillä. Rondo 7/1999, 50. Helsinki: Musiikkikustannus Rondo Oy.

Auer, Leopold 1921. Violin Playing as I Teach it. New York: Frederick A. Stokes Company.

Galamian, Ivan 1990. Galamianin viulumetodi. Suomentaja Seija Salmiala 1990. Helsinki: VAPK-Kustannus.

Garam, Lajos 1972. Viulunsoiton peruskysymyksiä. Helsinki: Fazer.

Garam, Lajos 1984. Viulunsoiton opetus. Helsinki: Fazer.

Garam, Lajos 1985. Viulun mestareita. Rajamäki: Hellasedition.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.

Häyrynen, Antti 2000. Muusikon tulevaisuus – alakulttuurien viidakkoa? Rondo 2/2000, 40-41. Helsinki: Musiikkikustannus Rondo Oy.

Juvonen, Antti 2000. ”...Johnnyllakin on univormu, heimovaatteet ja –kampa...” Musiikillisen erityisorientaation polku musiikkiminän, maailmankuvan ja musiikkimaun heijastamina. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in the Arts.

Kainulainen, Jussi 2002. Kellareista koulun penkeille. Rondo 3/2002, 25-29. Helsinki: Musiikkikustannus Rondo Oy.

Karlson, Anu 1999. Hyvä opetus herättää rakkauden musiikkiin. Rondo 7/1999, 30-35. Helsinki: Musiikkikustannus Rondo Oy.

Kosonen, Erja 2001. Mitä mieltä on pianonsoitossa? 13-15 –vuotiaiden pianonsoittajien kokemuksia musiikkiharrastuksestaan. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in the Arts.

Kuusisaari, Harri 2000. Profiloitumisen autuus. Rondo 2/2000, 5. Helsinki: Musiikkikustannus Rondo Oy.

Kuusisaari, Harri 2002. Uusi iloinen koulutus. Rondo 3/2002, 5. Helsinki: Musiikkikustannus Rondo Oy.

Leisiö, Timo 1990. Kirjassa Saastamoinen, Ilpo 1990: Keiteleen oudompi nuottikirja. Johdatus luovaan musiikinopetukseen. Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos. Tampereen yliopisto.

Lempinen, Riitta-Leena 2000. Taikasana ”profiloitu”. Rondo 2/2000, 40-43. Helsinki: Musiikkikustannus Rondo Oy.

Louhivuori, Sini 1998. Viulopedagogiikan vaiheet. Musiikkiesteettisen ajattelun haijastuminen viulunsoitonopetukseen 1750-luvulta 1970-luvulle. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in the Arts.

Luukkonen, Markus 2002. Improvisoinnista iloa opiskeluun. Rondo 3/2002, 30-33. Helsinki: Musiikkikustannus Rondo Oy.

Moisala, Pirkko 1995. Teoksessa Antikainen, Pia & Moisala, Pirkko (toim.) Musiikkitunteja maailmalta. Monikulttuurisia kohtaamisia. Sibelius-Akatemian julkaisuja 10. Helsinki: Hakapaino Oy.

Saastamoinen Ilpo, 1990. Keiteleen oudompi nuottikirja. Johdatus luovaan musiikinopetukseen. Tampereen yliopiston kansanperinteen laitos. Tampereen yliopisto.

Salo, Maija & Saari, Taija 1996. Viuluvelho. Viulunsoiton esikoulu. Keuruu: Otava.

Sibis 2001. Sibelius-Akatemian lehti 4/2001. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

SML, 1980. Viulunsoiton peruskurssien tutkintovaatimukset. Suomen musiikkioppilaitosten liitto.

Sulasol, 2002. Ilmoitus lehdessä, Sulasol 1/2002, 4. Helsinki: Suomen Laulajain ja Soittajain Liitto.

Suzuki Violin School 1978. Summy-Birchard Inc. Warner Bros.

Szilvay, Géza 1981. Viuluvaapinen. Helsinki: Musiikki Fazer.

Usma, Anna-Maija 1974. Iloinen viuluniekka 1. Helsinki: Musiikki Fazer.

Usma, Anna-Maija 1983. Viulutaituri 1. Helsinki: Hellasedition.

Warner/Chappel Music 2000. Nuottien myyntiluettelo. Warner/Chappel Music Finland Oy.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Asikainen, Tiina 2000. Oppipojan oireyhtymä. Käsiyöläisajattelu soitonopettajaksi opiskelevien opetusharjoittelussa. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu -tutkielma.

Patovisti, Terhi & Siljander, Eija 1998. Kulttuurisensitiivisen musiikin opetusmateriaali ylä-asteen ja lukion musiikinopetuksessa. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.

LIITE

Hyvä viuluopettaja,

Olen musiikkikasvatuksen opiskelija Jyväskylän yliopistosta ja teen pro gradu -työni suomalaisesta viulupedagogiikasta.

Tutkimukseeni liittyy kysely, mikä on suunnattu eri puolilla Suomea työskenteleville viuluopettajille.

Tarkoitukseni on tämän kyselyn avulla tutkia viulunsoiton alkeisohjelmiston nykyistä tilaa.

Pyydän nyt Sinua vastaamaan tähän kyselyyn, ja palauttamaan sen minulle oheisessa kirjekuoressa **kahden viikon kuluessa**. Tutkimukseen osallistut nimettömänä.

Vastauksesi on työni kannalta tärkeä.

Kiitos Sinulle avustasi!

terveisin: _____

Katri Nevatalo

Kysymyslomake Vastaa rastittamalla mielestäsi oikea vaihtoehto!

1. **Ikäsi** alle 30v. 30-40v. 40-50v. yli 50v.

2. **Sukupuolesi** nainen mies

3. **Asuinkuntasi** _____

4. **Toimipaikkasi**

musiikkiopisto / konservatorio

yksityinen musiikkikoulu

kansalaisopisto

muu, mikä? _____

5. **Minkä ikäisiä alkeisoppilaita sinulla pääasiassa on?**

(Alkeisoppilas = n. 0-3 vuotta soittanut)

alle 4-vuotiaita

4-6-vuotiaita

7-8-vuotiaita

muun ikäisiä: _____-vuotiaita

6. **Onko sinulla ulkomaalaisia viuluoppilaita (esim. maahanmuuttajia)?**

kyllä

ei

7. **Mitä alkeisviulukouluja käytät opetuksessasi tällä hetkellä?**

Usma: Iloinen Viuluniekka

Suzuki: Violin School

Usma: Viulutaituri

Szilvay: Viuluvaapinen

Louhivuori: Viulutalo

Salo & Saarinen: Viuluvelho

muita, mitä _____

8. **Onko kotimaassamme tarjolla olevien alkeisviulukoulujen määrä**

nykyisellään mielestäsi riittävä? kyllä

ei

9. **Teetkö omia sovituksia alkeisoppilaille?** kyllä

en

10. **Joudutko käyttämään nuottikopioita alkeisopetuksessasi? Kysymyksessä ovat muut kuin omat sovituksesi.**

kyllä, useasti

kyllä, silloin tällöin

hyvin harvoin

en koskaan

11. Olisitko kiinnostunut käyttämään alkeisopetuksessa nuottimateriaalia, joka sisältäisi seuraavia musiikinlajeja:

a) suomalaista kansanmusiikkia

kyllä en en osaa sanoa käytän jo opetuksessani

b) monikulttuurista musiikkia, esim. irlantilaista kansanmusiikkia, afrikkalaisia kansanlauluja, Pohjois-Amerikan intiaanien musiikkia...

kyllä en en osaa sanoa käytän jo opetuksessani

c) kevyttä musiikkia, esim. jazzia, boogie-woogieta...

kyllä en en osaa sanoa käytän jo opetuksessani

d) vanhaa musiikkia, esim. keskiajan, renessanssin ja barokin musiikkia

kyllä en en osaa sanoa käytän jo opetuksessani

12. Onko nykyinen viulunsoiton tutkintojärjestelmä mielestäsi toimiva?

kyllä on ei ole

13. Jos vastasit "ei ole": mitä muutoksia haluaisit tutkintojärjestelmään?

14. Ovatko Musiikkioppilaitosten Liiton (SML) viulunsoiton peruskurssien tutkintovaatimukset mielestäsi ajan tasalla?

kyllä ovat eivät ole en osaa sanoa

15. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "eivät ole", niin minkälaisia muutoksia toivoisit voimassaoleviin tutkintovaatimuksiin?

KIITOS VASTAUKSESTASI!!